POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE ● ŠT. 44. ● 25. OKTOBRA 1957 ● LETO XXVI. ● CENA 10 DIN

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

IZVOLIMO ZARES ZBORE
PROIZVAJALCEV

Del volitev novih občinskih ljudskih odborov je za nami. Ogromna večina prebivalcev sleherne naše občine je izpolnila svojo državljansko pravico in izvolila svoje poslance v ljudske odbore.

Jutri pa se bodo še enkrat odprla vrata volišča. To pot bodo neposredni proizvajalci volili občinske zbore proizvajalcev.

Z izvolitvijo obeh domov občinskih ljudskih odborov bo pravzaprav zaključeno obdobje organizacijsko-upravne rasti komunalnega sistema, ki ima svoje korenine v delavskem upravljanju. Kajti po prvih izkušnjah po sprejetju Zakona o upravljanju gospodarskih podjetij po delovnih kolektivih — je praksa vsebolj zahtevala razširitev pravic neposrednih proizvajalcev. Delavsko upravljanje znotraj kolektiva je postalo preozko, nepopolno. Sililo je navzven tovarniških zidov in se dopolnjevalo s pravico in dolžnostjo odločanja in upravljanja v občini, okraju, republiki, federaciji.

S procesom razvoja mehanizma delavskega upravljanja, ki je jedro in osnova razraščanja samoupravnih organizmov v najrazličnejših javnih službah, prihaja vsebolj do izraza vodilna vloga delavskega razreda v praksi. V tej praksi je vpliv državnih organov postopno vse manjši, a lokalne skupnosti se vse hitreje preobražujejo v skupnosti neposrednih proizvajalcev, v socialistične komune.

In prav zato so jutrišnje volitve izredno pomembne. Neposredni proizvajalci se tega povsem zavedajo. To so pokazala predvolilna zborovanja in sestanki. S kolikšno resnobnostjo in poznavanjem stvari so razpravljali predvsem o komuni, njenem gospodarjenju in razvoju. Pri tem se niso omejevali le na čisto proizvodne zadeve. Še zdaleč ne. Temeljito so se lotili tudi gospodarjenja s sredstvi, ki so ustvarjena v proizvodnji, za gospodarski napredek ali se drugače uporabljajo v korist občanov: v šolah, kulturnih ustanovah, zdravstvu, socialnem varstvu itd itd.

Kaj so nam pokazali predvolilni zbori?

Pokazali so nam izredno visoko zavest delavcev in njihovo gospodarsko politično zrelost, ki so si jo pridobili v svojem družbenem delovanju, predvsem v gospodarjenju in upravljanju z družbenimi sredstvi. Tega ne morejo zamegliti posamezne slabosti, ki izvirajo največkrat iz objektivnih okoliščin. In končno so veliki gospodarski uspehi, doseženi v zadnjih in še posebej v letošnjem letu dokaz silne življenjske moči in sposobnosti neposrednih proizvajalcev. To moramo posebej podčrtati, ker nikakor ne moremo biti zadovoljni z dokaj majhnim odstotkom delavcev, ki kandidira v občinske zbore proizvajalcev. Samo poglejmo: od 4797 kandidatov za 2469 odborniških mest v zboru proizvajalcev je le 1711 delavcev ali 35.4 odstotkov.

V tem pogledu naši delavski sindikati niso uspeli, da uresničijo priporočila Republiškega sveta, ki je med drugim naročil svojim članom, naj se pri izbiri kandidatov orientirajo na širši krog delavske javnosti, da bi med kandidati za svete proizvajalcev v občinah prevladovali v absolutnem smislu delavci z delovnih mest.

Seveda bi bilo povsem napak izvoliti delavce, ker so delavci, ali žene, ker so žene ali mladince, ker so mladinci. Razumljivo je, da bomo izvolili tiste, ki so družbenopolitično čim bolj zreli in sposobni. Tako usmeritev neizprosno terja nenehni razvoj in pomembnost komunalnega sistema. Toda vprašajmo se, ali je to vedno direktor, ki običajno vidi le ozke koristi svojega kolektiva, ali računovodja, ki ne najde izhoda iz svoje računice, ali uslužbenec, izpostavljen bolj kot kdo birokratskim težnjam ali nekdo, ki je do vratu zakopan v funkcijah.

Zato je prav, da se sindikati zavzemajo za to, da bi delavci, med njimi tudi delavke in mladi delavci prevladovali v zboru proizvajalcev, kajti v tem bo zagotovilo, da se bodo komune — ob podpori in sodelovanju kolektivov ter vseh družbenih činiteljev, med njimi tudi sindikata — usmerjale v svoji dejavnosti vse bolj tako, da bo v korist postopnega sicer, a stalnega izboljševanja standarda zaposlenih in na urejevanje neposrednih življenjskih pogojev delovnih ljudi.

Jutri bomo stopili zopet na volišče. Stopili bomo s polno odgovornostjo. Zato bomo dobro pretehtali, preden bomo obkrožili ime kandidata, kjer je seveda možno izbirati, a to je skorajda povsod. Še je čas, da zagotovimo v zborih proizvajalcev tako razmerje, da ne bo kasneje kritike, da so postali občinski zbori proizvajalcev zbori uslužbencev in direktorjev ter kmetov, brez izkušenih in preudarnih delavcev, na katerih leži peza upravljanja in proizvodnje, brez žena, ki jih najbolj prizadevajo neurejene komunalne ustanove in brez mladine, ki daje poleta.

Jutri bomo torej končali občinske volitve in s tem izbrali nove dvodomne občinske ljudske odbore.

Prepričani, da bodo novoizvoljeni vse svoje sposobnosti in moči posvetili dobrobitu svojih občanov, napredku komunalne skupnosti in ugledu ter moči vse socialistične skupnosti naših narodov, jim k izvolitvi iskreno čestitamo!

> Zbori proizvajalcev v občinskih odborih bodo organi, prek katerih bodo delavci v gospodarskih organizacijah in kmetijski proizvajalci neposredno vplivali na vodenje ekonomske politike komune, na izdelavo in uresničitev gospodarskih načrtov, na ostvarjanje pravic delovnih ljudi v gospodarskih in zadružnih organizacijah. Oni bodo organ, preko katerega bodo delavski sveti in skupščine zadrug lahko direktno vplivali na razvoj komune in na reševanje njenih problemov.
>
> (Iz proglasa SZDLJ)

V NEDELJO SMO IZVOLILI SPLOŠNE ZBORE OBČINSKIH LJUDSKIH ODBOROV. KOT POROČA REPUBLIŠKA VOLILNA KOMISIJA JE VOLILO 84,43% VOLILNIH UPRAVIČENCEV. — NAJBOLJ SO SE ODREZALI V OKRAJU KOPER 89,33%, NAJSLABŠE PA V NOVOMEŠKEM OKRAJU 77,41%. NA UDELEŽBO JE NEDVOMNO MOČNO VPLIVALA EPIDEMIJA GRIPE, DA JE BILO PRECEJ LJUDI NA SEZONSKEM DELU ITD. TAKO DA BI SE GIBAL ODSTOTEK VOLILNE UDELEŽBE, ČE BI PRIŠTELI UPRAVIČEN IZOSTANEK OKROG 90 DO 92%.

Prijatelji

Podpredsednik Zveznega izvršnega sveta Edvard Kardelj je 21. oktobra odpotoval v Grčijo na uradni obisk in se tako odzval vabilu predsednika grške vlade Konstantina Karamanlisa. V Atenah so mu priredili prisrčen sprejem. Ob prihodu v Grčijo je tovariš Kardelj pozdravil grški narod v imenu jugoslovanskih narodov in med drugim dejal: »Zelo sem vesel, da lahko tudi ob tej priložnosti povdarim, da so narodi Jugoslavije in Grčije v zgodovinskih trenutkih vedno stali drug ob drugem in branili svoje pravice, svobodo in neodvisnost. Tradicionalno prijateljstvo in elementarne koristi nas vežejo tudi zdaj, sicer v novih pogojih, toda v boju za iste cilje: za mir, za utrditev naše neodvisnosti, za zbližanje med narodi in za njihovo enakopravno sodelovanje.«

KAKOR BOMO GOSPODARILI...

Zvezna ljudska skupščina je minuli teden razpravljala o bodočem razvoju osebne in splošne potrošnje. —

Življenjska raven delovnih ljudi je sedaj v ospredju vsega našega gospodarskega in družbenega dogajanja. Napak bi bilo trditi, da življenjska raven vse doslej ni bila v ospredju našega dogajanja. Določeni razlogi so nam narekovali, da smo marsikdaj zavestno zoževali sredstva, namenjena za osebno in splošno potrošnjo, zato, da smo lahko izpolnili naloge, ki smo jih hoteli in ki smo jih morali izpolniti. To so nam narekovali tudi nekateri drugi razlogi in sicer: mednarodni položaj, gospodarska blokada, nagla krepitev narodne obrambe spričo mednarodnega položaja, zelo pogoste suše in želje ter prizadevanja, da vzlic tem največjim težavam v gospodarskem razvoju ne bi zaostali. Vprašanje osebne in splošne potrošnje je bilo torej tudi doslej z eno izmed eno stalnih, glavnih vprašanj. Dosežena raven na gospodarskem področju pa nam sedaj omogoča, da bo to eno osrednjih vprašanj, ki mu moramo posvetiti vso potrebno pozornost. Tovariš M. Popovič je o tem rekel tole:

»Naraščanje osebne potrošnje in dohodka delovnih kolektivov mora biti sad uspehov v gospodarjenju, kakor mora tudi biti naraščanje osebne potrošnje v okviru komune sad celotnega uspeha v gospodarjenju. To naj zagotovi sistem razdelitve dohodka v podjetju, kakor tudi sistem nagrajevanja slehernega posameznika znotraj podjetja...«

Torej, stvar je jasna. Kakor bomo delali, kakor bomo gospodarili, takšne sadove bomo pobirali in tako bomo živeli. V občini in podjetju bomo ustvarjali sredstva za osebne dohodke delavcev in splošno potrošnjo; v občini in podjetju bomo sredstva tudi porazdeljevali. Od naše presoje odvisno, za kaj vse bomo denar porabili. Lahko se odločimo za drago stavbo, toda ostanemo brez tržnice, denar lahko porabimo za izlet, ne uredimo pa mnogo. Ponekod bodo mogoče prevladale trenutne koristi, drugje pa bo tarnanja na pretek. Bolj kot doslej, in to bi moralo veljati tudi dosedaj, bo treba povezovati osebne in splošne koristi.

SEM PROTI...

1 »Odločam, da se tovarišu Jožetu Mesariču, rojenem 16. oktobra 1925, po poklicu šefu obrata Draga odpove delovno razmerje z dvomesečnim odpovednim rokom . . . Imenovani je s svojim dosedanjim prizadevanjem in delovanjem preprečeval in oviral pripojitev obrata Draga k Ljubljanskim opekarnam. Kot prepostavljeni je svojo miselnost in delovanje posredoval celotnemu delovnemu kolektivu. S tem je jasno pokazal, da ne želi niti sodelovati, niti biti v delovnem razmerju s to poslovno enoto . . . .«

V pritožbi občini Ljubljana-Center pa piše tovariš Mesarič med drugim: »S prvim oktobrom je bilo naše podjetje Opekarna Grad po odločbi ObLO Ljubljana-Center pripojeno k podjetju »Ljubljanske opekarne.« Z istim dnem so mi tudi odpovedali službo, in to zato, kakor pravi odločba, ker sem na enem izmed rednih zasedanj delavskega sveta glasoval proti priključitvi. Tega ne zanikam, saj so na tem zasedanju skoraj vsi glasovali proti priključitvi. Še manj pa razumem, da sem s tem, ko sem zastopal svoje stališče, ne da bi kogar koli pripravljal na to, kako naj glasuje, jasno dokazal, da ne želim sodelovati z novo poslovno enoto . . .«

2 Stanku Žerovniku, delavcu, so prav tako odpovedali delovno razmerje, in to z naslednjo obrazložitvijo: »Imenovani je s svojim dosedanjim prizadevanjem in delovanjem odkrito preprečeval in oviral spojitev obrata Draga k Ljubljanskim opekarnam, s čimer je jasno dokazal, da ne želi sodelovati in ne biti v delovnem razmerju s to poslovno enoto.«

V pritožbi na to odločbo je Stanko Žerovnik zapisal: »Oče sem dveh nedoraslih otrok, ki ju preživljava z ženo izključno s svojimi prejemki...

Vsa ta leta sem sodeloval v organih družbenega upravljanja in opravljal odgovorne naloge tudi v sindikatu, dokler nisem padel v nemilost pri nekaterih ljudeh v podjetju samo zato, ker sem se preveč zavedal svojih delavskih pravic... Zato se nikakor ne morem strinjati z odpovedjo delovnega razmerja, in to celo zaradi tega, ker sem povedal svoje stališče na enem izmed zasedanj delavskega sveta ter glasoval proti priključitvi.«

3 Žrtev je še njegova žena Francka Žerovnik, administratorka v opekarni Grad. Njeno odpoved so utemeljili na isti način in z istimi besedami kot njenemu možu Stanku. V pritožbi pa je napisala: »Kakor se vidi iz odločbe, me obdolžujejo in navajajo, da sem s tem, ko sem glasovala proti priključitvi na zasedanju delavskega sveta, pokazala, da ne maram sodelovati z njihovo poslovno enoto. Takšni obrazložitvi popolnoma nasprotujem ter sem mnenja, da se hoče s tem namenoma ali nenamenoma kršiti pravice delovnih ljudi, za katere sta morala moj oče in brat dati svoje življenje med okupacijo...« In še pristavlja, da je bila dolgo vrsto let sindikalni odbornik kakor tudi član delavskega sveta in upravnega odbora.

Vse tri odločbe je podpisal direktor Ljubljanskih opekarn Alojz Ambrož.

Odpovedali so trem članom delavskega sveta, ker so glasovali tako, kot so smatrali, da je najpametneje in po svoji vesti.

To se je zgodilo komaj tri mesece po kongresu delavskih svetov Jugoslavije!

Smo mar že sedaj pozabili na tale poziv kongresa, izraženega v njegovi resoluciji?

»... Ker so v posameznih podjetjih še ostanki starih odnosov, poziva kongres delavske svete:

— naj ne dovoljujejo kršitev pravic, nezakonitih in nehumanih postopkov glede na posameznike;

— naj se odločno upirajo vsem nedemokratičnim poskusom dušenja kritike in svobodnega izražanja mnenj in predlogov . . .

— naj se bolj zavzamejo za pravilno uporabo predpisov pri zasnovanju in prekinitvi delovnega razmerja . . .«

Primer Ljubljanskih opekarn zgovorno kaže, kako nujno bi bilo treba uresničiti priporočilo kongresa delavskih svetov Jugoslavije, naj bo sprejemanje na delo, odpuščanje z dela, vzdrževanje delovne discipline, izvajanje disciplinskih ukrepov čimbolj mogoče zadeva proizvajalcev samih, oziroma njihovih predstavniških organov.

Kaj pravi k vsemu temu delavski svet Ljubljanskih opekarn?

Vsekakor pričakujemo, da bodo te tri odpovedi preklicane v interesu socialistične demokracije in socialistične morale, saj so brez vsake osnove!

Vlado Jarc

...IN POSLEDICE

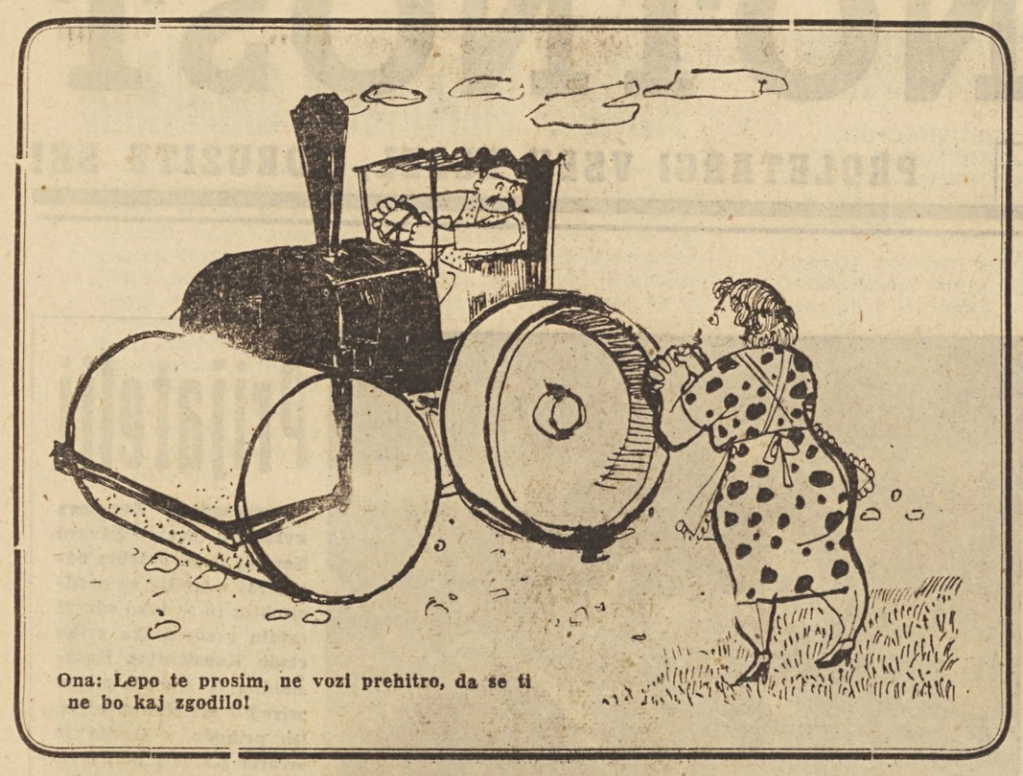

Ona: Lepo te prosim, ne vozi prehitro, da se ti ne bo kaj zgodilo!

BRZOJAVKE

● Posebno bodo pomagali podružnicam majhnih podjetij — tako so sklenili na nedavnem plenarnem zasedanju občinskega sindikalnega sveta v Celju. To tembolj, ker se delavci marsikje branijo sindikalnih funkcij in izvolijo potem v izvršne odbore le vodilne uslužbence podjetij. Ti pa nimajo časa ukvarjati se s sindikalnim delom, ali pa jim je celo prav, da delo sindikalne podružnice spi. Dalje so se posebej zavzeli, naj bi še ta čas do volitev zborov proizvajalcev agitirali za to, da bi bili delavci izvoljeni. — Družbena prehrana v Celju tudi še ni urejena in bo to ena izmed prvih zadev, ki se je bo moral lotiti občinski ljudski odbor. Celjske gostilne nimajo dovolj kapacitet, da bi vzele na hrano vse, ki nimajo možnosti, da bi se hranili doma. To priporočilo občinskega sveta ljudski odbor še ni uresničil, ker zahteva občina, naj tako menzo prevzame kakšno podjetje in naj jo tudi finansira. V podjetjih pa tudi ne kažejo kaj prida razumevanja, da bi se tega resneje lotili. Na zasedanju so se pomenili še o osnutku zakona o delitvi dohodka gospodarskih organizacij. — J. F.

● Kolektiv tovarne dušika v Rušah je dal 36 milijonov dinarjev za adaptacijo doma Partizana v Rušah. V domu bo preurejena kinodvorana. Pravijo, da bo ena najlepših v zgornji dravski dolini, in telovadnica.

Komisija za razpis in imenovanje direktorjev gospodarskih organizacij pri ObLO Šoštanj razpisuje mesto

DIREKTORJA

ELEKTRARNE ŠOŠTANJ

POGOJ:

Kandidat mora imeti visoko šolsko izobrazbo elektro- ali elektro-strojne fakultete z zvanjem elektro-inženirja z 10-letno prakso, od tega najmanj 2 leti pri termoelektrarnah, ali srednješolsko izobrazbo z zvanjem elektro-tehnika z najmanj 15-letno prakso, od tega najmanj 5 let pri termoelektrarnah.

Plača po tarifnem pravilniku.

Stanovanje na razpolago.

Nastop službe takoj.

Predpisano kolkovano ponudbo z življenjepisom in potrebnimi dokazili o strokovnosti in neoporečnosti je vložiti na Občinski ljudski odbor najkasneje do 31. oktobra 1957.

Gorenjska predilnica ŠKOFJA LOKA

Telefon štev. 230, tekoči račun 611-T-374 pri NB Kranj
Brzojav: Preja Škofja Loka

IZDELUJE:

mikano bombažno prejo, stanično prejo, melange in chantung prejo v Nm 16—50 in to osnovno, medio, trico, votkovo in flanel vitje.

Dobavlja tudi na križnih cevkah in predenih.

Vigogne prejo od Nm 6—12 kakor tudi sukano prejo na Wc formatu, križnih cevkah in predenih.

VSI IZDELKI SO PRIZNANE KAKOVOSTI

MARIBORSKI PREDVOLILNI RAZGOVORI

3 ŽELJE

Povem, obiskal sem mnoge tovarne, toda TAM s svojimi številnimi halami in še številnejšimi stroji napravi nekako veličastnejši vtis. Kidričevo je bolj skrivnostno in razsežno, toda MTT je večja. Tu stroji ne poznajo počitka in medtem, ko si nekatere delavke umivajo roke, že druge stoje za stroji. Tako je v tovarni opoldan, ko prihaja druga izmena, zunaj njenih ograj, pravzaprav bi moral reči obzidij, ker tovarna je kot veliko mesto, se pretakajo kolone delavcev, kot da gredo v velikem mestu od nogometne tekme. Saj ni čudno, 4.000 delavcev in delavk je v Mariborski tekstilni tovarni. Skoraj vsaka delavka dela na več strojih. Stroji so veliki, tovarniške hale še večje. Sedaj si predstavljajte tovarno. Sam sem dobil vtis, da je vse Melje samo ena velika MTT in da je Melje, ta največji industrijski predel Maribora, pravzaprav drugi, veliki Maribor.

Te svoje misli sem skušal razložiti tovarišu, s katerim sva hodila po tovarni. Slednjič, menda že utrujen in lačen je izjavil, da gre v menzo in me povabil s seboj. Šel sem, še prej pa mi je neka tovarišica posodila kolo, kajti do menze, tja do tretjega obrata, je bilo daleč. Peljala sva se mimo tovarne, igrišča »Partizan« MTT, otroških jasli, ki jih je ustanovila tovarna, tja do tretjega obrata.

In tam v menzi, prav za mizo, sem srečal **Majdo Škerbičevo**, ekonomista - analitika, ki že poldrugo leto — odkar je diplomirala, dela v tej tovarni. Mladostno vedra je in pri delu neumorna, in zato ni čudno, če so jo izbrali za kandidata za zbor proizvajalcev v deseti volilni enoti MTT. Tako so mi jo predstavili: »Naš kandidat — predsednik pododbora sindikata, tajnik pionirske komisije stanovanjske skupnosti.« Kaj mi je povedala?

»Če bom izvoljena, bom vsekakor s stališča stanovanjske skupnosti zastopala »ženske probleme«, toda mislim in želim, da bi predvsem kot ekonomist pošteno sodelovala v občinskem ljudskem odboru. Zastavila bi vse sile za dvig proizvodnosti tako v MTT kot v drugi industriji, kajti le-to pomeni večje blagovne sklade, to pa večji življenjski standard, za kar nam končno gre. Opazila sem, da so zasedanja delavskega sveta manj živahna, ko gre za, zdelo bi se, načelna vprašanja proizvodnosti dela ali rekonstrukcijo tovarne, ki jo je tudi naša tovarna vsaj glede starih strojev, posebno potrebna, kot pa ko je beseda o delitvi dobička. Slednje je pač bolj konkretno vprašanje standarda. Prav s tem v zvezi pa imam pred očmi dvig proizvodnosti, ki v končni črti pomeni večje plače.

Vsekakor, skušala bom vedno gospodarsko misliti in prepričana sem, da bom prav tako najbolje zastopala delavske interese...«

*

Prehodil sem spet nekaj ulic, da bi prišel pred vhod sosedne tovarne — Mariborske livarne. Najbližja mi je bila orodjarna. Tu sem spoznal mojstra **Srečka Glažarja**, kandidata za zbor proizvajalcev.

»Ker smo ena najmočnejših podjetij občine Maribor-Center, vsaj kar zadeva dajatev, računamo na podporo novega občinskega ljudskega odbora, tako, da bi končno rekonstruirali našo tovarno, saj če tega kmalu ne storimo, nas bo doletela »industrijska kap.« En korak smo že napravili pred šestimi meseci, ko je oddelek surovcev začel delati v novi hali. Nujno potrebujemo še eno, saj vedno bolj preusmerjamo proizvodnjo v izdelavo gradbenega okovja iz aluminija in druge izdelke, kajti zaradi nove tovarne v Sevojnu nam primanjkuje bakra. Imamo pa vendar 900 delavcev, od katerih približno 200 že dolga leta dela na svojih sedanjih delovnih mestih in ki imajo velike izkušnje v proizvodnji izdelkov, ki smo jih proizvajali doslej...

To pa zapišite: Pričakujemo večjo stalnost uredb. Pri tem mislim še posebej na novo uredbo o delitvi dohodka. Upam, da bo držala tako, da bomo lahko realno planirali. Občinskih problemov zato ne bi opisoval, saj jih, ker se konkretno ne ukvarjam z njimi, ne poznam, ko pa imam dovolj naših, tovarniških Kakšnih? Recimo obratni krediti. Zato se najbrž tolčejo v vseh kolektivih in ni »zanimivo«. Poglejte: Surovine so se podražile za 100%, kredite pa imamo takšne kot lani, kljub temu, da smo povečali proizvodnjo. Vsemogočne banke ne moremo prepričati in zato smo stalno »na črni listi« — primanjkuje nam sredstev, kajti tudi naši dolžniki niso redni plačniki — in vse seje delavskega sveta ali upravnega odbora niso drugo kot razgovori okrog kreditov. Zaradi kreditov za rekonstrukcijo ali pa zaradi tistih, ki so potrebni za vsakodnevno obratovanje...«

*

Tudi Mirko Hartnar, obratni tehnik v tkalnici »Vigonke« in tamkajšnji kandidat za zbor proizvajalcev, je postavil v ospredje gospodarska vprašanja.

»Mi delamo v prostorih, kjer so bili nekoč vojaški hlevi. Naši stroji so povprečno stari šestdeset let. Želite, da vam povem kaj o naših predvolilnih željah? Rekonstrukcija in nič drugega. Tako bi dvignili proizvodnjo, s tem bi bilo še več narodnega dohodka in naša tovarna bi bila rentabilnejša in rentabilnejše bi bilo gospodarstvo vse občine.

Od novega ljudskega odbora pričakujem, pa tudi od vseh drugih, da se bodo vsi zakoni dosledneje izvajali. Ob doslednem izvajanju sklepov, oziroma zakonskih določil, bo tudi nova delitev dohodka dosegla svoj namen.

Veliko dobrega in slabega bi lahko rekli o tovarni, v kateri dela 900 ljudi in od teh 700 žena. Posebno je težak položaj žena. Ali mislimo na rešitev? Upamo, da bomo z rekonstrukcijo zboljšali delovne pogoje. Toda zato bomo morali žrtvovati vsa svoja prosta sredstva in zato jih ne bo ostalo za tisto potrebno izven tovarne. Mislim na stanovanja. Večkrat mislim, kaj so doprinesli več tisti, ki jim je dala družba v upravo boljša in večja osnovna sredstva, kakor tisti, ki delajo v slabih pogojih? Zato pri nas ne moremo toliko graditi kot bi želeli. Letos bomo pričeli graditi 50 stanovanj. To je izredno malo. Lahko bi jih bilo z istimi sredstvi več. Toda delavski svet se je zedinil za gradnjo sodobnih stanovanj, v katerih ne bo manjkal niti električni bojler. Nekateri namreč pravijo: če gradimo, gradimo »popolno«. Nihče pa ne misli na posledice, ki jih ima drago stanovanje za delavca. Če ga že dobi, ga mora opremljati in se še tako znova zadolževati. O vsem tem razpravljamo pred temi volitvami. Pričakujemo, da se bo ljudski odbor lotil reševanja teh vprašanj in s sklepom, ki ga ne bi smel nihče obiti, dovoljeval le graditev ekonomičnih in cenenih stanovanj...«

D. D.

Za KADRE SKRBE

DPD »Svoboda v Štorah nenehno skrbi, da se kulturna prosvetna dejavnost razširja tudi na ostale kraje izven Štor. Zlasti mnogo skrbi posveča to društvo svojemu ženskemu in moškemu pevskemu zboru. Ženski pevski zbor je nedolgo tega imel samostojen nastop. Moški pevski zbor je imel svoj zarodek že v stari Jugoslaviji in bo kmalu praznoval štiridesetletnico delavske in napredne pesmi v Štorah. Društvo je imelo vedno doslej težave zaradi menjavanja pevovodij. Da bi bilo temu konec in v želji, da se v tem kraju zagotovi stalni pevovodski kader, je upravni odbor »Svobode« sklenil, da bo enega izmed svojih najboljših pevcev poslal v dvoletno pevovodsko šolo, ki bo v kratkem pričela v Ljubljani.

DELAVSKI PONOS

Vidiš, tole stavbo, tale most, tole hidrocentralo smo mi delali, se rad pohvali vsak gradbinec. Poglej tistole blago v izložbi! To sem jaz tkala, se rada pohvali tkalka. Takele motorje izdelujemo pri nas, pravijo radi kovinarji. Vsi smo ponosni, kadar opravimo kako delo. In prav je tako! To nam je v krvi: vse, kar koli je na svetu napravljenega, tudi satelit, ki kroži danes krog Zemlje, vse je delo delavskih rok. Zato je tudi zapisano v Internacionali:

»Mi vse ustvarjamo na svetu...«

Toda napisano je še:

»Zato naj vse bo naša last.
Zato naj delavcu in kmetu
pripade tudi vsa oblast.«

Velika misel, ki smo jo delavci zapisali na svoje prapore. Žal pa jo nekateri preradi pozabijo. In krivijo hrbet, klečeplazijo: »Gospod, prosim...« Se tako obnašanje sklada z delavskim ponosom? Ne!

In vendar so marsikje na zasedanju delavskega sveta raje tiho, čakajo, kaj bo dejal direktor, kaj oni iz uprave. In glasujejo — tudi proti svojemu prepričanju, čeprav se jim zdi, da bi bila drugačna rešitev boljša.

Ker jim manjka delavskega ponosa...

Dobiček dele in premije take, da se za glavo prijemlješ. In molče. Ker jim manjka delavskega ponosa in poguma, da bi udarili po mizi: Tako ni prav! Ne strinjamo se! V tovarni smo mi gospodarji!

Saj dobro vemo: slabe izkušnje... Nekdo je zinil, potlej so pa planili po njem in iskali dlako v jajcu, da bi ga »zdriblali«. Težko je, včasih v takih razmerah tudi tvegano, da bi se izpostavljal. Kaj bi se jaz tolkel, pravijo, družino imam, naj govore tisti, ki ne morejo ničesar izgubiti, ki jim je vseeno, kje delajo, ali v tej ali v oni tovarni.

Vendar le ni čisto tako. Seveda, če bo sam in če bodo vsi stisnili rep med noge, če bodo vsi pozabili, da so oni tisti, ki »vse ustvarjajo na svetu«, potem se take stvari težko dogajajo in ostane na cedilu tisti, ki noče priznati delavske demokracije in ne slišati delavske besede. Še so taki, toda vedno manj jih je, ker se delavci vedno bolj zavedamo svoje moči in veljave.

Bodimo ponosni in povejmo vsakomur odkrito, kar mislimo! Saj ni nikjer zapisano, da je tisto, kar bomo povedali, tudi najboljše in najbolj prav. Zato pa so tu, da povedo, kaj ni prav, kaj bi nam škodovalo. Več glav več ve — to naj bo pravilo in le tako je prav.

In naj nas ne bo strah, da bi ne znali upravljati! Sicer pa delavcev socialistične Jugoslavije tega ni strah. Dobrih sedem let delavskega in družbenega upravljanja je za nami. Ta čas smo tisoč in tisočkrat že dokazali, da znamo gospodariti. In to dobro gospodariti. O tem govore številke, to potrjujejo naši gospodarski uspehi, o tem pričajo naši proizvodni uspehi. Bolj je tega strah birokratov, ki se nikakor ne morejo otresti misli, da bo vse propadlo, če oni ne bodo gospodovali, če ne bo šlo vse po njihovem. Konec koncev pa je čisto v zadnjem kotičku slehernega birokrata skrita bojazen za stolček, za položaj in za vse tisto ugodje, ki je povezano z njim. Takega strahu, ki se je kazal na najrazličnejše načine, je bilo prav pred volitvami občinskih ljudskih odborov kar precej. To se izraža tudi v številkah, saj je med kandidati komaj dobra tretjina delavcev, čeprav smo še pred kandidiranjem zelo veliko govorili in pisali, naj delavci prevzamejo odgovornost tudi za delo občinskih ljudskih odborov. Kaj je to drugega kot strah pred tem, da delavci ne bi bili sposobni voditi občine? V soboto in nedeljo bomo volili odbornike za občinske zbore proizvajalcev. Še je priložnost, da med kandidati izvolimo tistega, ki je delavec, neposredno iz proizvodnje, ki si je že kot član delavskih organov upravljanja pridobil obilo izkušenj.

In še o nečem se ob tej priliko pomenimo!

Najdejo se med nami ljudje, ki so tako »majhni« pred učenim človekom. »Mi vse ustvarjamo na svetu...« Brez naših rok ni ničesar. Čemu potem poklekovanje pred učenejšimi od nas. Vsak ima pač svoj poklic. Nekdo se je šolal, večina nas pa je morala že v zgodnji mladosti služiti kruh. In ni mu stekla v žile modra kri, da bi bil nekaj boljšega od nas. Nekdo je za to, da sestavlja načrte, mi jih uresničujemo. Nekdo je zaradi svojih strokovnih in drugih kvalifikacij postavljen za direktorja, za tehničnega vodjo itd. Takšno je njegovo mesto v proizvodnji. V proizvodnji je direktor »bog bogova«, kot temu radi pravimo, na zasedanju delavskega sveta pa je prav tako njegov član kot vsak drug delavec, le s še posebno odgovornostjo, ker mora paziti na to, da delavski svet ne bi sklenil kaj protizakonitega. To je pa tudi vsa njegova »prednost«, če že govorimo o direktorju. Za naš skupen uspeh, na katerega smo ponosni, pa ima vsak izmed nas določen delež, od direktorja, tehničnega vodje, inženirjev, do zadnjega delavca.

Se vam ne zdi tako?

Zato bodimo ponosni na svoje ustvaritve, svoje uspehe v gospodarskem, družbenem in političnem razvoju.

Kimanje, klečeplazenje in take podobne že kar grde stvari pa se ne skladajo niti z delavsko moralo niti z našim delavskim ponosom.

Vlado

CELJSKI OBČINSKI SINDIKALNI SVET PIŠE:

PROBLEM ŠE NI REŠEN!

V 42. številki našega lista smo na drugi strani objavili članek z naslovom »Ne enostransko«, v katerem smo opisali, kako je celjski občinski sindikalni svet vplival na ljudski odbor, da so v gostilni vzeli na hrano tudi abonente. V zvezi s tem nam je občinski sindikalni svet poslal naslednje pojasnilo:

»Občinski sindikalni svet se je resno lotil tega vprašanja in ga je na raznih sestankih, plenumih itd. načenjal. Med drugim je bil uresničen tudi sklep predsedstva občinskega sindikalnega sveta, da se anketirajo gostinska podjetja, da bi ugotovili, koliko abonentov lahko sprejmejo. Vendar s tem, da so nekatera gostinska podjetja sprejela abonente, problem še ni rešen, ker je njihova kapaciteta daleč premajhna, da bi mogla kriti vse potrebe.

Tudi akcija, da bi se vsaj večja podjetja resneje zavzela za to vprašanje, še ni našla pravega odmeva. Upamo, da bi mogel občinski ljudski odbor to vprašanje rešiti s sodelovanjem podjetij in bo to vsekakor ena izmed prvih nalog bodočega zbora proizvajalcev občinskega ljudskega odbora. Z dobro voljo se dajo rešiti tudi težja vprašanja, seveda, če je za to vsestransko razumevanje.«

ČISTOČA V HIŠI S STALNO UPORABO

ISOL

ČISTILO ZA KOVINE IN STEKLO

OB ROBU DOGODKOV

V čigavem interesu?

Petnajstega oktobra je jugoslovanska vlada vzpostavila redne in normalne diplomatske odnose z Demokratično republiko Nemčijo. Devetnajstega oktobra je vlada Zvezne republike Nemčije samovoljno prekinila diplomatske odnose z Jugoslavijo. Teh datumov si ne bomo zapomnili samo mi, Jugoslovani; ostali bodo v spominu številnih ljudi na svetu: prvi, kot dan, ko je Jugoslavija v skladu s svojo zunanjo politiko spet enkrat dokazala smisel za realnost, prispevala svoj delež k mednarodni pomiritvi, in drugi, kot dan, ko je vlada Zvezne republike Nemčije z metodami pritiska, izsiljevanja in represalij, ki jih je vzela iz Hitlerjeve zapuščine, zadala udarec mednarodnemu miru in sporazumevanju med narodi.

Zakaj je Jugoslavija pripoznala Demokratično republiko Nemčijo in z njo vzpostavila normalne diplomatske odnose?

1) Jugoslovanska vlada je svojo zunanjo politiko zgradila na političnem realizmu. Njena politika je v skladu z interesi svetovnega miru in enakopravnega ter miroljubnega mednarodnega sodelovanja.

2) Že osem let obstajata dve nemški državi, že dve leti sta ti dve državi suvereni. To je dejstvo, ki ga ni mogoče zanikati; vsako zapiranje oči pred stvarnostjo se lahko maščuje. Obe nemški državi sta si zgradili različna družbena sistema in napredujeta v dveh različnih smereh.

3) Normalno diplomatsko in vsestransko sodelovanje Jugoslavije z obema suverenima nemškima državama potrjuje naše načelno stališče, da mora o bodoči usodi Nemčije — o njeni združitvi — odločati predvsem nemški narod, da morata o tem sklepati obe nemški državi. Vse, kar se je po vojni dogajalo v Nemčiji in okrog nje, vsi brezuspešni poskusi, da bi rešili nemško vprašanje, potrjujejo jugoslovansko stališče, da velesile, ki so odgovorne za razdelitev Nemčije in za ustanovitev dveh nemških držav, ne morejo storiti ničesar v prid nemški združitvi, ne da bi upoštevale razpoloženja in teženj nemškega naroda, ne da bi priznale sedanjo nemško stvarnost. Preteklost in sedanjost kažeta, da bi vsako nasilno reševanje tega problema izzvalo v Nemčiji in v mednarodnih odnosih resne posledice.

4) Ker je jugoslovanska vlada trdno prepričana, da imajo ključ za rešitev nemškega vprašanja Nemci sami, je pripravljena storiti vse, da bi čimprej prišlo do stikov in sodelovanja med obema nemškima državama, kajti le tako je možno zbližati in končno tudi združiti obe Nemčiji. Uradno priznanje obstoja dveh nemških držav je obenem tudi poziv vsem Nemcem, ne glede na mejo, ki jih ločuje, da realno ocenijo medsebojne odnose in dokažejo svojo pripravljenost za zbližanje, sodelovanje in medsebojno razumevanje. To je edina pot, ki pelje k združitvi Nemčije.

5) Vzpostavitev diplomatskih odnosov med Jugoslavijo in Demokratično republiko Nemčijo koristi zboljšanju mednarodnega položaja in prispeva svoj delež k upravi hladne vojne okrog Nemčije. Ukrep naše vlade koristi tudi nadaljnjemu popuščanju napetosti v odnosih med Vzhodom in Zahodom, kajti nerešeno nemško vprašanje močno vpliva na sedanje stanje v Evropi.

Jugoslavija je s svojim pripoznanjem Demokratične republike Nemčije praktično pozvala vse države in državnike, naj vendar že enkrat doumejo, da so črno-bele blokovske presoje stvar preteklosti, da jih je zgodovina že obsodila in odvrgla kot škodljive mednarodnemu miru.

In kaj je odgovorila zahodnonemška vlada na vsa ta iskrena, miroljubna in konstruktivna prizadevanja naše vlade? Zatekla se je k metodam izsiljevanja in represalij in uporabila diktat: prekinila je diplomatske stike z našo državo.

Takšne metode nam niso neznane, nam in narodom na vsem svetu, zlasti v Evropi. Spomin na nacistična grozodejstva še živi. Rane, ki jih je človeštvu zadala Hitlerjeva Nemčija, še niso zaceljene. Dejstvo, da se je vlada Zvezne republike Nemčije zatekla k takšnim hitlerjanskim metodam in da jih uporablja proti Jugoslaviji, največij žrtvi napada v obeh svetovnih vojnah, proti državi, ki je z dejanji dokazala globoko privrženost mednarodnemu sodelovanju — po pravici vzbuja pri vseh evropskih narodih bojazen in zaskrbljenost nad prihodnostjo Evrope.

Evropski narodi, žrtve hitlerjanske agresivnosti, so upravičeno pričakovali, da bo nova Nemčija res nova, da ne bo nikdar sledila Hitlerjevim stopinjam. Sedanji protijugoslovasnki ukrep zahodnonemške vlade pa kaže, da je Zvezna republika Nemčija začela uveljavljati v svoji zunanji politiki stare težnje, ki nasprotujejo mednarodni demokratični praksi, težnje, ki so povzročile človeštvu toliko hudega.

Jugoslavija je bila ena izmed prvih držav, ki so pripoznale Zvezno republiko Nemčijo, bila je prva dežela, ki je izpustila nemške vojne ujetnike. Bili smo med prvimi evropskimi narodi, ki so bili pripravljeni, če že ne pozabiti, vsaj iti preko vseh tistih strahot, ki jim jih je prizadejala podivjana nacistična soldateska. Iskreno smo želeli in se trudili, da bi razvili in utrdili sodelovanje med Jugoslavijo in Zvezno republiko Nemčijo. V zameno za vsa ta naša prizadevanja je Adenauerjeva vlada prekinila diplomatske odnose z Jugoslavijo.

Razlog za ukrep vlade Zvezne republike Nemčije, ki jih je navedel zahodnonemški zunanji minister von Brentano, so skonstruirani, za lase privleče-

Zakaj samo državljan...?

»V nedeljo bosta z mamico volila kot državljana, ali ne očka? Drugič pa, no, kako se že reče...?

»Kot državljana!« sem nejevoljno zamrmral. Nejevoljno zato, ker me je hčerka zmotila sredi zanimivega branja. Bral sem detektivski, kriminalni, ali ne vem kako bi se že imenoval Vjesnikov roman ali novelo »Na koti 905«.

V tistem trenutku, ko sem izgovoril besedo »kot državljan«, sem se pravzaprav zavedel, da sem storil napak. Kaj pravzaprav otrok ve o volitvah, otrok, ki hodi v tretji razred osnovne šole. Ničesar. Da, ničesar. In vendar nekaj ve!

»Kaj pa vprašuješ o volitvah?«

»V radiu je sedajle govoril tovariš Gačnik in še nek tovariš iz Gorenjske, pa iz Maribora. O volitvah so govorili. Zato te vprašam. Rekli so, da bodo v nedeljo ljudje volili kot državljani, drugič pa, no, kako se že reče, saj mi še nisi povedal?«

»Kot proizvajalci.«

»Ja, ja, kot proizvajalci, tako so rekli. Ali boš ti drugič tudi volil kot proizvajalec?«

»Ne. Ne bom volil kot proizvajalec, samo kot državljan.«

»Samo kot državljan? Zakaj samo kot državljan? Ali je proizvajalec in državljan kaj drugače? Saj vendar tudi vi proizvajate — časopise.«

In tedaj se je vnela »strašanska« razprava med menoj in hčerko, ki obiskuje tretji razred osnovne šole, kakšna je razlika med državljanom in proizvajalcem, med podjetjem in ustanovo. Verjemite ali ne, kar v zadrego sem prišel. Res težko, težko je dopovedati otroku, razumljivo namreč, kaj je podjetje in kaj ustanova in zakaj nekdo, ki je novinar, lahko voli kot državljan in proizvajalec in drugi samo kot državljan, zakaj lahko voli njena teta, ki dela v tovarni, kot državljan in proizvajalec. Zdelo se mi je, da sem bil kar za nekaj stopinj manjši v njenih očeh od tete, ki dela v tovarni in bo volila dvakrat, prvič kot državljan, drugič kot proizvajalec. Vendar, kaj hočemo. Otroci včasih stvari hitro, včasih pa težko dojamejo.

In v nedeljo zjutraj, ko sva se z ženo vrnila z volitev, naju je hčerka spet povprašala:

»A, sta volila kot državljana?«

»Kot državljana,« sem odgovoril.

In vem, da razprava v družinskem krogu o volitvah še ni zaključena. Hčerke še nisem prepričal o vsem, zakaj gospodarstvo je hudo zamotana stvar in vem, da bova to razpravo nadaljevala ves teden, dokler ne bodo volitve za nami. Sčasoma pa, če se bo za te stvari tako vneto zanimala, kot se je zanimala letos, upam, da jih bo dojela in da bo čez nekaj let tudi ona volila, kot državljan ali pa mogoče kot državljan in proizvajalec hkrati.

P. D.

GLASUJEMO ZATO, DA POTRDIMO NAŠO NEZLOMLJIVO VOLJO ZA KREPITEV NEODVISNOSTI JUGOSLAVIJE, NJENE MIROLJUBNE POLITIKE IN MEDNARODNEGA SODELOVANJA.

Oprosti, to je volilna tajnost

Tisto jutro sem se potuhnil. Luča in Duša sta kot običajno ob prvem svitu, ki se je prikradel v sobo, pričeli najprej po tihem čebljati, se smejati in prepevati. Potem sta zlezli iz svojih stajic, pri tem seveda Duša, ki je starejša za celo leto, pomaga Luči — ki je doslej videla komaj dve pomladi — preplezati najprej ograjico, potem pa jo kot buldožer potisne na posteljo.

In spet: kot po navadi.

Mami ni mogla ostati ravnodušna in se začne vriskanje, prekopicovanje in ne vem kaj še. Kdo bi mogel še tajiti, da ne spi. O, jaz pa sem to pot zdržal.

Čez čas me je kar vrglo iz postelje. Sam ne vem, kdaj sem zaspal. Brž sem zmetal, kar je pač treba, nase, skočil v kuhinjo — nikogar. Seveda, brez mene so šli volit! Pogledam v drugo sobo. Mirko, ki bo danes prvič volil, še spi — lenoba. Spravim ga mukoma pokonci in spet — lenoba! Počasi se opravljava in medtem teče med nama takle razgovor:

»Ti, ali veš, kdo je naš kandidat?« Pogledal me je izpod čela. Jasno. Le kako mi tako vprašanje pade v glavo, če pa je kandidat kar v družini. Popraskal sem se za vratom in tuhtal drugo vprašanje, da bi vendarle spoznal, koliko je moj nadobudnež na tekočem.

»Ti, koga pa boš volil?« Spet me pogleda, to pot posmehljivo. Kaj mi res ne pade na misel pametnejše vprašanje, ko pa je v naši volilni enoti predlagan le en kandidat. Potem sva nekaj časa molčala.

»Ti, pa boš obkrožil našega kandidata?«

Tedaj je vendarle odprl usta: »Oprosti, očka, to je, da veš, volilna tajnost...«

Sedaj sem jaz ostal tiho. Tile otroci, še govoriti ne moreš z njimi!

V sobo sta prihrumeli punčki in mami za njima. Sklonil sem se k njima. »Kje pa sta bili?« Kot v en glas sta odgovorili: »Volile smo, volile!« »Ali gresta z menoj še enkrat volit?« sem ju pobaral. Zasmejali sta se: »Smo že volile!«

Odšla sva s sinom na volišče. Skušal sem pogledati, kaj in kako bo opravil. Grdo me je pogledal, stisnil se čisto v kot in mi pokazal hrbet. Potem se je obrnil, me hudomušno pogledal, pokazal na pripognjeni listek in ga vrgel v skrinjico.

Prijel sem ga pod pazduho, da greva. On pa se mi je odmaknil: »Službo imam.« Debelo sem ga pogledal. »Le kakšno službo, študent zanikrni.«

»No, da, kurirsko službo,« je resno poudaril. Ves dan ga nisem videl, letal je menda od volišča na volišče in v okrajni volilni štab.

Oh, težko je z našimi otroki!

ZA DOBRO IZVEDBO VOLITEV Z ORGANIZACIJSKO-TEHNIČNE STRANI ZASLUŽIJO POSEBNO PRIZNANJE OKRAJNE IN ZLASTI OBČINSKE VOLILNE KOMISIJE. (Na sliki občinska volilna komisija v Kamniku.)

Obkrožite in prepognite...

Bila je nedelja, toda drugačna od drugih. Že dalj časa sem jo pričakovala. To bo dan, ko bomo izpolnili svojo dolžnost in oddali svoj glas na volitvah.

In prišla je, vlažna in siva. Odpravila sem se od doma, šla prek ulice in zavila skozi vrata, na katerih je pisalo »Volišče štev....«

V dvorani je bilo nekaj ljudi, veselih in resnih, mladih in starih. Nismo se poznali med seboj. Ob steni miza, rdeče pregrnjena in prazna. Nad njo se je sklanjalo mlado dekle, malce vznemirjeno. Bila je prav gotovo ena izmed tistih mladih ljudi, ki so letos prvič volili. Nedaleč od nje je stala skrinjica. »Veselo mora biti in ponosno to dekle,« sem si dejala, »saj zdaj čuti, da je tudi ona dozorela za sodelovanje v naši družbi.«

Prišla sem na vrsto.

»Ime, prosim.«

Ko je član volilne komisije našel moje ime, je narisal ob njem znak in že spet vprašal:

»Ime, prosim.«

Stopila sem vstran in odstopila mesto naslednjemu Tu sem dobila listek s kandidatom.

»Obkrožite številko in prepognite, potem pa vrzite v skrinjico,« mi je naročila tovarišica za mizo. Odšla sem tja, kjer je še pred kratkim stalo mlado dekle, obkrožila številko, prepognila volilni listek in ga spustila v skrinjico.

-ca

Ključi

»Kje so ključi od shrambe,« je rohnel oče že navsezgodaj. Še v polsnu sem pogledal na uro: pol sedmih. Le kaj ga je pičilo, da rentači tako zgodaj?

»Mat', kje so ključi...«

»Jaz jih nisem imela. Jožeta vprašaj! On se je peljal včeraj s kolesom.«

Torej sem jaz kriv. Seveda sem se peljal. Samo ključe... Kam sem jih že dal? Premišljujem: v shrambo sem šel po kolo. Zračnice so bile prazne, pa sem jih »napumpal«. Potlej sem nesel sesalko v sobo, kolo pa pustil pred shrambo. Ključe? Najbrž sem jih vzel s seboj.

Vstal sem, se za silo oblekel. In smo iskali

»Zakaj ne daš ključev na svoje mesto? Kdo te je učil reda,« je nergal oče.

»Kaj boš, saj to sam vem, pusti me že pri miru. Če bi vedel, kam sem jih dal, bi jih že imel,« sem mislil bolj sam zase, kajti oče ne trpi ugovora.

Nismo jih našli in oče ni mogel očistiti svojega kolesa, kot je nameraval, mati ne bo mogla do masti in bo »kraval«, ko bo morala kuhati kosilo. Mene je pa še posebej skrbelo, če sta očetovo in mamimo kolo sploh še v shrambi, če si jih ni kdo ta čas že prilastil. Prinesel sem lestev in posvetil v shrambo. Tu sta. Kar oddahnil sem se, vendar je moreča skrb legla name.

Tako se je torej začel moj volilni dan. Že navsezgodaj slaba volja, ki me ni ves dan minila in na večer me je še glava bolela.

Kako sem volil?

Zenska, ki stanuje po hodniku pet vrat naprej, je še med tednom rekla očetu, da kandidira naša soseda. Poznamo jo in zadovoljni smo z njo.

Ko smo prišli vsi trije z mamo vred na volišče, je bila napisana druga. Soseda kandidira na drugem volišču. Te ne poznamo. Ja, še opravičiti se moram prej. Na zboru volivcev nisem bil, ker sem bil prav takrat v Mariboru. Oče je bil v toplicah. Pred dobrim letom je padel in se nesrečno udaril na ramo tako, da roke ni mogel dvigniti. Mama pa je bila bolna in je še.

»Saj nimamo kaj voliti,« se je prvi oglasil oče, ki je sicer velik demokrat. Samo v javnem življenju, kakopak.

No, pa smo bili disciplinirani državljani in smo okrožili edinega kandidata, za katerega še nikdar v družini nismo slišali, čeprav smo se doma menili nekaj o tem, da ga bomo prečrtali, če bo en sam. — Navkljub!

K naši odločitvi — prosim: brez dogovora — je pripomogla tudi pripomba predsednika volilne komisije. Nekdo pred nami je namreč javno godrnjal, zakaj je ena sama kandidatka. Predsednik pa ga je vprašal, če je bil na zboru volivcev in mu pojasnil, da je imel takrat priložnost predlagati svojega. On je sicer nekaj momljal, da je kandidacijska komisija naredila po svoje, kar so že prej sklenili. Ampak to samo mimogrede, ker smo že zadaj pritiskali v vrsti. Tudi on je napravil kar čeden krog okoli kandidatove številke. To sem videl, čeprav tega pravzaprav ne bi smel, ker je bila ena sama miza, kjer smo opravljali svojo državljansko dolžnost.

Še kaj? Dve minuti, pa smo opravili.

Ključe je potem soseda prinesla. Našla jih je na oknu, kamor sem kolo prislonil.

Jože

Presenečenje

Sem samski in imam dekle. Vem, da vas to prav nič ne zanima, toda tovariš šef, se pravi, tovariš urednik mi je izrecno naročil, naj napišem o tem, kako sem volil — »s posebnim ozirom na okolje, v katerem živim«. Torej, sem samski in imam dekle. Ime ji je Tončka.

Ne bi mogel reči, da se Tončka kdove kako zanima za vse to, kar pri nas ustvarjamo, za komune in delavsko upravljanje, da se povsem zaveda pomembnosti vsega tega za nas in za druge dežele.

V nedeljo pa me je temeljito presenetila.

Pred kakimi tremi tedni sem jo vprašal: »Tonči, kdo pa je vaš kandidat?«

»Kandidat?« se je začudila. »Kakšen kandidat Mar bodo volitve?«

Začel sem ji pojasnjevati,- kakšne volitve bodo in koga bomo volili, pa me je nenadoma potegnila za rokav in pokazala v neko izložbo: »Poglej, kakšna lepa jopica!« In vsa moja prizadevanja so padla v vodo.

Zgodilo pa se je, da se zaradi takšnega Tončkinega odnosa do volitev čas ni ustavil. Ljudje so hodili na sestanke, izbirali kandidate, rešetali tega ali onega in razpravljali o tegobah, ki jih tarejo, o predlogih in načrtih za delo novega občinskega ljudskega odbora.

S Tončko sva še govorila o volitvah, vendar le mimogrede.

Minili so dnevi in tedni in prišla je nedelja in z njo volitve.

Tončki sem obljubil, da bom prišel ponjo in da bova skupaj odšla na volišče. Vendar obljube nisem držal. Priznati moram, da sem zaspal in se zbudil šele ob devetih. Pravzaprav me je zbudila Tončka. Prihrumela je v mojo samsko sobo, ki jo navadno zaničljivo imenuje brlog, prihrumela je in... O tem, kaj se je potlej dogajalo, ne bi rad pisal. Toda urednik hoče »resnico, vso resnico«. Prav, naj jo ima. Rekla mi je, da sem »zaspane«, in še marsikaj drugega, »Samo jezik te je,« mi je očitala, »Kakšen državljan pa si?« In potem »Vsi so že volili, vsi. Tebe čakajo. Zadnji si!«

Niti besede nisem zinil, vam povem, molče sem se napravil in ko sem stal pred volilno komisijo, mi je njen predsednik, moj star znanec, povedal, da je bila Tončka med prvimi, ki so zjutraj navsezgodaj volili.

In potem sem še sam volil.

Z. Č.

Napak nas sodiš

Kar nenadoma sem se znašel v družbi treh mladih fantov. Dva sem tokrat prvič srečal. Tretji pa je bil — moj brat. Kaj mislite, o čem so se pomenkovali? O avtomobilih in motorjih, seveda. Bili so pravi »strokovnjaki« in glasni, da je kar donelo v ne preveč prostorni sobi.

Brat je bil najglasnejši. Dopovedati jima je hotel, da ima prav. In ko je nenadoma dvignil roko Boris, eden izmed fantov, mu je brat rekel:

»Kaj dviguješ roko, kot bi glasoval.«

Boris mu je smeje odgovoril:

»Veš, včeraj sem bil na zboru volivcev in za besedo sem prosil z dvigom roke.«

Zasmejali smo se. Med smehom sem dejal:

»Vidiš, bratec, nekateri tvojih let se ne zanimajo samo za avtomobile in motorje...«

Prekinil me je:

»Pa vendar ne boš začel spet s predavanjem o politiki in gospodarstvu. Bojim se stvojih dolgih uvodov in govoranc.«

»Govoranc? Priznaj, marsikaj zanimivega si vendarle že zvedel v takšnih pomenkih. Na primer o težavah v naši občini in uspehih v gospodarstvu... Prav je, da sva se o tem že prej pogovarjala, kajti ti boš letos prvič volil. To pa ni majhna reč...«

Govoril sem mogoče predolgo, preostro. Ko sem utihnil, se je oglasil Milan:

»Vem, tvoje besede veljajo tudi nama, vsem. Toda napak nas sodiš. Prepričan si, da se zanimamo le za šport, za zabavo. Vendar ni tako. Poglej, Boris je bil včeraj na zboru volivcev. In jutri? Volili bomo med prvimi...«

ni, polni nasprotij in ne morejo vzdržati nobene, količkaj objektivne kritike. Von Brentano je dejal, da pomeni jugoslovansko pripoznanje Demokratične republike Nemčije vmešavanje v notranje zadeve nemškega naroda. Ugotovil je celo, da jugoslovanski ukrep baje nasprotuje Ustanovni listi Združenih narodov. Trdil je, da Jugoslavija s svojim dejanjem ignorira voljo nemškega naroda. Vse te izjave so takšne, da nanje nima pomena odgovarjati, saj same razkrivajo svoje pravo bistvo. Nekaj pa bi le radi povedali: Če je pripoznanje Demokratične republike Nemčije vmešavanje v notranje zadeve nemškega naroda, potem je pripoznanje Zvezne republike Nemčije prav takšno vmešavanje. Vendar von Brentano meni, da pomeni vmešavanje v notranje zadeve le takšno stališče, ki se ne ujema z nazori Adenauerjeve vlade. Tudi njegovega stališča, da bi Jugoslavija morala upoštevati grožnje vlade Zvezne republike, ki je večkrat izjavila, da ne bo trpela pripoznanja Demokratične republike, nikakor ne moremo vskladiti z demokratičnimi načeli v mednarodnih odnosih, ki smo jih narodi uveljavili z velikimi žrtvami med drugo svetovno vojno. Po mnenju Adenauerjeve vlade se mora Jugoslavija, neodvisna in suverena država podrediti njeni nerealni in nespametni politiki. Po njenem mnenju Jugoslavija nima pravice, da bi zagovarjala in uveljavljala svojo lastno politiko.

V izjavi vlade Zvezne republike je izrecno rečeno, da temelji sklep jugoslovanske vlade na drugačni politični koncepciji kot je koncepcija vlade Zvezne republike Nemčije in da je le-ta zato pretrgala diplomatske stike. To je torej vzrok! Mi pa menimo, da suverena in neodvisna dežela ni dolžna sprejeti politične koncepcije druge dežele.

Von Brentano se je v svoji izjavi zapletel v lastna protislovja. Razdelil je vse države v tri kategorije in povedal, kaj je vsaki od teh kategorij dopustno in kaj ne. Od kod jemlje von Brentano pravico, da predpisuje suverenim državam, kakšna naj bo njihovo politika? Zanj je na primer razlika med državo, ki je vzpostavila diplomatske stike z Demokratično republiko Nemčijo preden je Adenauerjeva vlada objavila svoje grožnje, in državo, ki je pripoznala Demokratično republiko po teh grožnjah. Ni torej bistveno, če ta ali ona država pripozna vlado Demokratične republike, ampak, če je ta ali ona država pokorna ali nepokorna Adenauerju in njegovim grožnjam. Stvar je v tem, da vlada Zvezne republike meni, da ima pravico diktirati drugim suverenim državam, katere države lahko pripoznajo in katere ne, s katerimi smejo in s katerimi ne smejo imeti diplomatskih stikov. Za zahodnonemško vlado ni bistveno, kakšen je odnos te ali one dežele do Zvezne republike Nemčije, zanjo je bistveno, kakšen je odnos držav do njenih diktatov. Po logiki kanclerja Adenauerja vlada Zahodne Nemčije ne more imeti diplomatskih stikov z deželo, ki noče sprejeti njegovih nesmiselnih in nerealističnih pogledov na združitev Nemčije, ki se noče pokoriti njegovemu diktatu.

Jugoslavija in druge miroljubne dežele globoko obžalujejo, da so v politiki Zvezne republike Nemčije prevladale metode, ki so imele v minulosti zelo negativne posledice za vse narode, vštevši nemški narod. Narodi, ki jim je takšna nemška politika prizadejala toliko hudega, ne morejo ravnodušno gledati na ponovno oživljanje hitlerjanskih metod pritiska, groženj in represalij. Zato smo upravičeno začudeni, kako to, da nekatere dežele na Zahodu, ki so se v preteklosti bojevale za uničenje takšne politike in takšnih metod, podpirajo politiko diktata Adenauerjeve vlade. Upravičeno tudi pričakujemo, da bodo vse države in vsi državniki, ki jim je pri srcu mednarodno sodelovanje in mir — ne glede na to, kaj mislijo o teh ali onih ukrepih za združitev Nemčije — odločno obsodili politiko Adenauerjeve vlade nasproti Jugoslaviji, ki pa ni naperjena samo proti naši domovini, ampak tudi proti temeljem mednarodnega sodelovanja. In takšno politiko bo prav gotovo obsodil tudi nemški narod, saj je zaradi nje pretrpel že toliko zla.

SE POMNIMO...!

VIŠJA ŠOLA ZA SOCIALNE DELAVCE V LJUBLJANI IN VLOGA SOCIALNEGA DELAVCA V NAŠIH GOSPODARSKIH ORGANIZACIJAH

PIŠE DR. RUDI KYOVSKY

Dosedanje izkušnje v Franciji so pokazale, da se pri organizaciji službe, ki je za podjetja z več kot 250 delavci obvezna, ne dajo uveljaviti enotne šablone. Življenje je pokazalo, da je organizacija službe v velikih podjetjih, kamor štejejo podjetja z več kot 800 delavci drugačna kot je v srednjih ali manjših podjetjih. Poleg tega je praksa v zadnjih letih pokazala, da je v gotovih poklicih potrebna posebna organizacija glede na posebnosti dotične gospodarske panoge.

V velikih podjetjih deluje cela vrsta socialnih delavk: superintendantinje, socialne asistentke in pa svetovalke dela. Poleg teh delujejo tudi pomožne socialne asistentke, to so žene, ki nimajo predpisanih šolskih kvalifikacij, ki so se pa v dolgoletni praksi usposobile za delo v tovarnah. V velikih tovarnah dela večje število socialnih delavk. Na čelu službe je šefinja-svetovalka za delo. Načeloma je delo socialnih delavk v velikih tovarnah omejeno na samo tovarno, le izjemoma, ko gre za vajence, obiske na domovih ob priliki porodov, porok, nesreč, smrti, upokojitve in sličnih dogodkov, gre socialna delavka na domove prizadetih. V vseh ostalih primerih se pa socialna delavka povezuje s pristojno mrežo teritorialne organizacije socialne službe.

Dosedanja praksa dela v velikih tovarnah je pokazala, da je delokrog dela socialnih delavcev izredno širok. Najvažnejše naloge socialne delavke je sodelovanje z delavskim svetom in z njegovimi komisijami, glede vseh vprašanj, ki zadevajo socialno službo. Socialna delavka se udeležuje vseh sej ter ima na seji pravico, da zastopa svoje mnenje, da daje iniciative za sestavo dnevnega reda in da nudi delavskim svetom in njegovim komisijam vso potrebno dokumentacijo o vseh vprašanjih socialne službe. Zlasti se zahteva velika aktivnost socialne delavke v delu komisij za varnost pri delu. Socialna delavka je v nenehnem kontaktu z inženirjem za varnost odnosno z varnostnimi tehniki ter sodeluje tako pri pasivni prevenciji (študij nesreč, statistika nesreč, kartoteka nesreč) kakor tudi pri aktivni prevenciji (organiziranje anket, preprečevanje nesreč, propaganda, vzgoja in pouk delavcev). Socialna delavka se udeležuje sej komisij za varnost pri delu in sodeluje s pristojno inspekcijo dela. Socialna delavka sodeluje pri sprejemu novodošlih delavcev. V velikih podjetjih organizira grupe novosprejetih delavcev, jih informira o tehnični, administrativni in pravni ureditvi podjetja, opozarja na profesionalne rizike, na organizacijo socialne službe v podjetjih, organizira ogled tovarne in izroči ob tej priliki delavcem posebno brošuro (livret d'accueil). Zato je potrebno, da socialna delavka predhodno sodeluje pri sprejemanju delavcev na delo, da je navzoča pri prvih zdravniških pregledih in pri komisiji za študij in ugotavljanje delovnih mest v tovarni. V svojem delu se nujno povezuje z zdravstveno službo in službo socialnega zavarovanja. Posebno pažnjo posveča problematiki ženske delovne sile in mladine. Naloga socialne delavke je, da spremlja šolske uspehe vajencev in mladine v industrijskih šolah in se v ta namen povezuje s šolami, mojstri in starši otrok. Socialna delavka je nosilec dela z organiziranjem vsega dela, ki je povezano za reprodukcijo delovne sile. Zato zadeva njo skrb za boljšo organizacijo prehrane, za organizacijo odmorov med delom, tedenskih odmorov, letnih dopustov, izletov in slično. Skrb za stanovanja je odgovorna naloga socialne delavke. Med naloge socialne delavke je šteti skrb za strokovni in kulturni dvig delavcev. V ta namen svetuje delavcem in vodstvu tovarn ukrepe, ki so potrebni za strokovno dviganje delavcev v tovarni. V njeno kompetenco spada organizacija knjižnice v tovarni in posečanje kulturnih prireditev v tovarni in izven nje. Važna naloga socialne delavke je zbiranje dokumentacije. V ta namen zbira socialna delavka vse sklepe delavskih svetov in njihovih komisij, ki se tičejo socialne službe, zbira strokovno literaturo s tega področja in od časa do časa organizira v sporazumu z delavskim svetom ankete o važnih perečih vprašanjih, ki se tičejo življenja v tovarni.

Za opravljanje vseh teh dolžnosti je potreben neposreden kontakt socialne delavke z delavci. Socialna delavka naj večino svojega časa prebije v delavnicah med delavci, poleg tega pa naj v posebnem prostoru sprejema delavce, ki žele z njo zaupno razgovarjati.

Poleg opisane organizacije socialne službe so v Franciji za srednja in manjša podjetja organizirali še posebno službo na teritorialni osnovi. Tako obstoja n. pr. v Severni Franciji socialna služba, ki oskrbuje 78 podjetij, v katerih je zaposlenih več kot 50.000 delavcev tekstilne, metalurške, kemične in prehrambene industrije. Sedež službe je v Lillu. Socialno službo upravlja 16-članski upravni odbor, sestavljen po paritetnem sistemu iz predstavnikov delodajalcev in sindikatov. Socialne delavke opravljajo notranjo in zunanjo službo na terenu. Življenje je pokazalo, da je v gotovih gospodarskih panogah, ki imajo svojo specifičnost, potrebna posebna oblika organizacije socialne službe. Tako je Zveza francoskih ladjedelnic ustanovila pomorsko socialno unijo (l'Union sociale maritime). V vsakem pristanišču deluje socialna asistentka. Pristanišča so razdeljena na pet con, ki so povezane v skupni direkciji. Slično organizacijo pripravljajo v prometu.

Ogromni uspehi, ki jih je dala socialna služba v kapitalističnem svetu pri dvigu storilnosti dela, so dovedli do tega, da je tudi mednarodna organizacija dela resno začela z organiziranjem te službe v svetovnem merilu. S tem vprašanjem se je omenjena organizacija bavila že leta 1947, ko je sprejela posebno resolucijo o organizaciji socialnih služb v podjetjih. Leta 1956 pa je mednarodna organizacija dela na svojem 39 zasedanju sprejela že priporočilo štev. 102 o organizaciji socialnih služb za delavce. Naša država je glasovala za sprejem omenjenega priporočila. Za uspešno uveljavitev organizacije socialnih služb so nujno potrebni dobro šolani strokovni kadri socialnih delavcev. Zato vidimo, da danes vse industrijsko razvite države skrbe za čim boljši razvoj socialnih šol za potrebe industrije. Na mednarodnih kongresih socialnih šol ugotavljajo dosežene rezultate in dajejo navodila za nadaljnji razvoj šol.

(Konec prihodnjič)

PREDVSEM - DOBRA VOLJA

PRAVIJO ČLANI STANOVANJSKE SKUPNOSTI MARIBORSKE TEKSTILNE TOVARNE

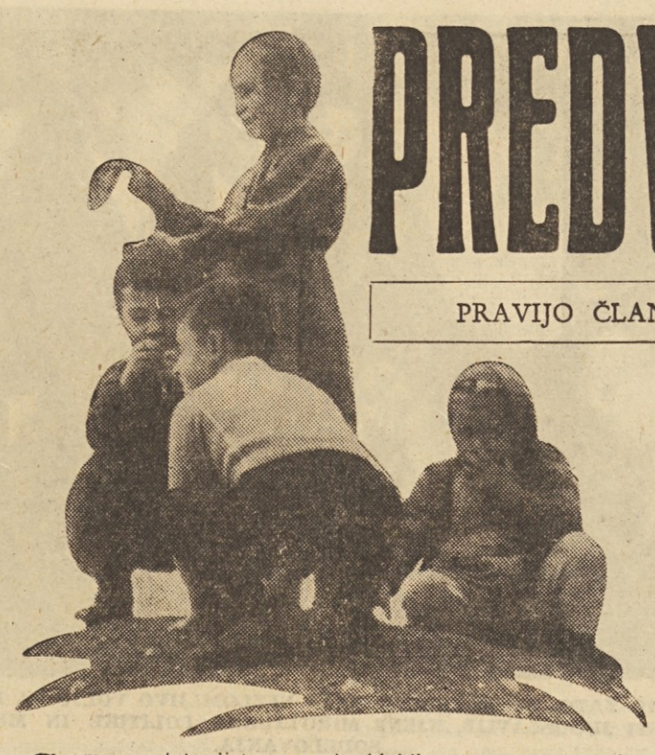

Samo po tej ulici naprej, mimo tiste »plombe«, ki jo vidite na desni strani in še one na levi strani, pa ste med bloki MTT. Zakaj niste prišli zadnjič na proslavo, ko so odprli otroška igrišča? Bilo je toliko ljudi, kot da bi bil miting!« me je poučila neka tovarišica.

Takoj se mi je posvetilo, kaj je to »plomba«. Nova hiša, na mestu kjer je še nekoliko prej zijala praznina, ki so jo napravile bombe ali pa do danes splošno nezazidana parcela...

Na koncu Maistrove ulice sem se znašel na pritlikavem dvorišču med lepimi novimi bloki. Bil je lep dan in otroci so se igrali, tisti najmanjši na kupu peska, drugi na gugalnici, večji spet ob mreži za odbojko.

Nisem mogel biti na napačni sledi. Prav to sem iskal.

»Da, to so napravili za nas, toda tudi sami smo pomagali in zdaj sami skrbimo, da je igrišče pometeno, da miza za ping-pong ne ostane čez noč zunaj in pa da se otroci ne prepirajo med seboj,« mi je vljudno, kot dobra pionirka, razlagala Milica, kimala z glavo, da se ji je metuljček v prekratkem repku las pozibaval sem ter tja. Okrog mene je bilo vedno več otrok in vsakdo je vedel kaj povedati. Začutil sem, da me nekdo vleče za prst. To je bila majhna punčka — tudi njej je bilo ime Milica, ki me je pocukala in rekla: »Gremo naokrog v bunker.«

In Andrej, Primož in Janko, Vlasta, Majda in Anica so po brezžični zvezi začeli klicati hišnika »bunkerja«.

»V bunkerju so nam naredili pionirsko sobo. Če je dež, tudi tam šahiramo, igramo ping-pong ali pa kaj beremo, drugače pa je to naša dvorana za lutkovne predstave, pa tudi film smo že gledali tam.«

Toda fantka s ključi niso našli — otrokom je bilo bolj žal kot meni — zato so me popeljali čez ulico na dvorišče drugega bloka.

»To barako so nam pustili zidarji, ko so končali blok. Zdaj so nam jo popleskali in dali za naše otroke.«

»Za otroke, praviš, so vam dali?« sem se obrnil k devetletnemu tolmaču.

Resno, možato je pokimal...

Nekoliko sem zmotil drugo skupino otrok, ki je igrala ping-pong, potem pa se vprašal:

»Dobro, pa kako to, da imate pri vas takšne stvari, ko pa drugod nisem srečal nič podobnega. Kdo vam je kupil?«

»Ha, mi pač imamo! V vseh blokih naše tovarne je tako, ker imamo v vsakem bloku enega tovariša, ki za to skrbi in pa še tovariša Gašperiča, ki je šef vseh teh in je samo zato v službi v tovarni.«

Pojasnilo je bilo jedrnato; nato sem moral odkloniti ponudbo, da bi me otroci sami odpeljali v Mariborsko tekstilno tovarno v Melje, kjer sem hotel obiskati pisarno njihove stanovanjske skupnosti.

»Ne, hvala lepa,« sem jim dejal. »Bom že sam našel tja. Le pridni bodite!«

»Saj otroci so pridni, težave, ki jih povzročajo, so pač razumljive. Recimo, če se nimajo kje igrati, so zato stalno na ulici, ali preveč kričijo po hodnikih, in se kdaj spoprime hiša s hišo. Frače so znano orožje, marsikatero okno je šlo in takšna stvar je kot petrolej na ogenj. Starši so se spoprijeli. Zdaj tam, kjer imajo otroško igrišče, tega več ni, ni več kreganja...!

Sedel sem nasproti »šefa« stanovanjske skupnosti Mariborske tekstilne tovarne, tovariša Gašperiča in poslušal njegova pojasnila.

»Takrat, kot pri občinskih ljudskih odborih, smo tudi pri nas ustanovili stanovanjsko skupnost. Naša tovarna ima nekaj svojih stanovanjskih stavb v mestu in na Pobrežju. Vsepovsod je soseska dovolj velika in rekli smo, zakaj ne bi tu ali tam poskušali sami urediti to ali ono. Marsikoga ustavi vprašanje denarja, toda izkazalo se je, da veliko več pomeni dobra volja.«

Zdaj vsi vemo, da je stanovanjska skupnost MTT že »našla sama sebe,« kot rečemo včasih, medtem, ko sem še mnogo kje slišal: »Zakaj spet stanovanjska skupnost? Menda spet nek nov skupni kotel!«

Ne! Tako kot so ljudje različni drug od drugega, toliko imajo tudi skupnih lastnosti. Še več: težav ali načrtov. Skupnih, pravim in ne samo stanovalci ene hiše, marveč vse ulice. V mestu so tesna dvorišča, otroci nimajo prostora za igro, starši so v službi. Potem soseski primanjkuje takšna ali drugačna delavnica, trgovina... In tako kot v MTT stanovanjska skupnost rešuje, pomaga kolikor se le da.

Poslušal sem dalje:

»Naša stanovanjska skupnost ima svoj svet, v katerem so zastopani vsi večji hišni sveti, predstavniki delavskega sveta in upravnega odbora tovarne, sindikalne podružnice, zdravstvene službe in mladine. Delamo pa v Komisijah v stanovanjski, gospodarspo-finančni, pionirski in še komisiji za izdelavo desetletnega plana stanovanjske graditve. Pri slednji mislimo na graditev stanovanj za naše delavce, sicer pa ima še drugo važno nalogo. Skrbi za smotrno graditev, za ekonomična stanovanja in pa, da se ne bi dogajalo več kot se je že, da imajo trije novi bloki, ki so drug ob drugem vsak svojo kotlarno, medtem ko bi gladko zadostovala ena...«

V MTT je veliko mladih ljudi, mnogi so poročeni in imajo otroke, toda nimajo stanovanj. Pri dodelitvi imajo prednost starejši. Razumljivo. Toda kje stanujejo mladi. Kako žive? Kako oni pridejo do stanovanja? Zakaj toliko ločitev?

Mladi delavci so v MTT ustanovili svojo stanovanjsko zadrugo in naročili projekt za cenena stanovanja... Toda osnovnih sredstev niso imeli. Težko bi jih dobili in še težje se zopet zadolžili. Stanovanjska komisija stanovanjske skupnosti MTT je razpravljala o tem, odkupila projekt in kmalu bodo mladi delavci dobili svoj stanovanjski blok. Ob tej rešitvi se naj zamislijo tudi drugod.

Šel sem čez Dravo in na drugi strani prišel na ravno dravsko teraso. Zagledal sem blok

»Pravzaprav sta to dva bloka, le stopnišče imata skupno. To nam je pocenilo gradnjo. Stanovanje v tem bloku je stalo s komunalnimi napravami vred, ki pa jih bodo izkoriščali tudi vsi prihodnje zgrajeni bloki, približno 1,800.000 dinarjev, medtem ko je povprečna cena novih stanovanj v Mariboru čez štiri milijone! V tem bloku so od prvega do zadnjega doma delavci.«

Vstopil sem k Horvatovim:

»Počutim se kot prerojen,« mi je povedal tovariš Horvat, delavec v Mariborski tekstilni tovarni. »Zato pa tudi pazim na stanovanje in niti enega žeblja še nisem zabil v zid. Ko bomo mogli, bomo kupili tudi novo opravo.«

V vsakem teh stanovanj, ki je enosobno ali pa dvosobno, sta že vdelana električni in navadni štedilnik, pomivalna miza z omaro za posodo, v kopalnici je kad za sedečo kopel, tudi predsoba in balkon ne manjkata.

Obiskal sem še nekaj strank. Pri Ivanuševih je bila mama bolna — gripa — in odprl nam je njihov sinček. Zato je Ivanuševa rekla:

»Kako bi mi posebno zdaj bilo ustreženo, če bi imeli kako sobo za otroke in nekoga, ki bi pazil nanje...«

»Tudi na to mislimo in bomo zaprosili gradbeno podjetje, da nam pusti svojo barako. Pozneje imamo v načrtu v tem naselju otroški vrtec, igrišče in pa uslužnostne lokale. Za enkrat pa imamo tovarišico, ki pazi na otroke na dvorišču in jih včasih popelje na sprehod. Tovariš Ivan Čuk pa jih uči peti.«

»In kako so pridni!« jih je pohvalil tovariš Čuk. »To bodo pevci, ki bodo, ko bodo malo zrasli, prav gotovo zamenjali starejše v našem tekstilnem zboru Slave Klavora.«

»Tudi za ta in novi blok bomo kupili pralni stroj, kot jih že imajo nekateri naši hišni sveti«, so mi pripovedovali naprej.

»Nujno bi potrebovali jamo za smeti;« se je potožila ena izmed tovarišic. »Vse v okolici smrdi, ker nimamo kam odlagati smeti. Za enkrat še ni otroškega igrišča in otroci se igrajo po okolici, postlani s smetmi.«

Druga je izkoristila priložnost, da je prijela predsednika hišnega sveta za besedo:

»Kdaj pa bodo popravili bojler v naši kopalnici?«

»Upam, da te dni,« je odgovoril predsednik hišnega sveta. »Saj smo že pred meseci poslali naročilnico Konstruktorju, toda inženir jo je dva meseca nosil v žepu, potem pa še odšel z njo k vojakom. Zdaj smo poslali drugo.«

Težko bi našli še kje takšno stanovanjsko skupnost kot je ta pri MTT, še težje pa bi našli drugod takšno pozornost do samskih žena,mater, kot sem jo srečal tu. Položaj teh žena je še posebno težak posebno zaradi stanovanjske stiske. Zato si je stanovanjska skupnost dala nalogo, čimprej rešiti stanovanjsko vprašanje teh žena. To in še marsikaj drugega je...

Morda pa so že te sličice pokazale vsaj del tiste pestrosti dela stanovanjske skupnosti MTT. Prav je, da se drugi zgledujejo po njej, kajti torišče take dejavnosti je še marsikje nežorano.

D. D.

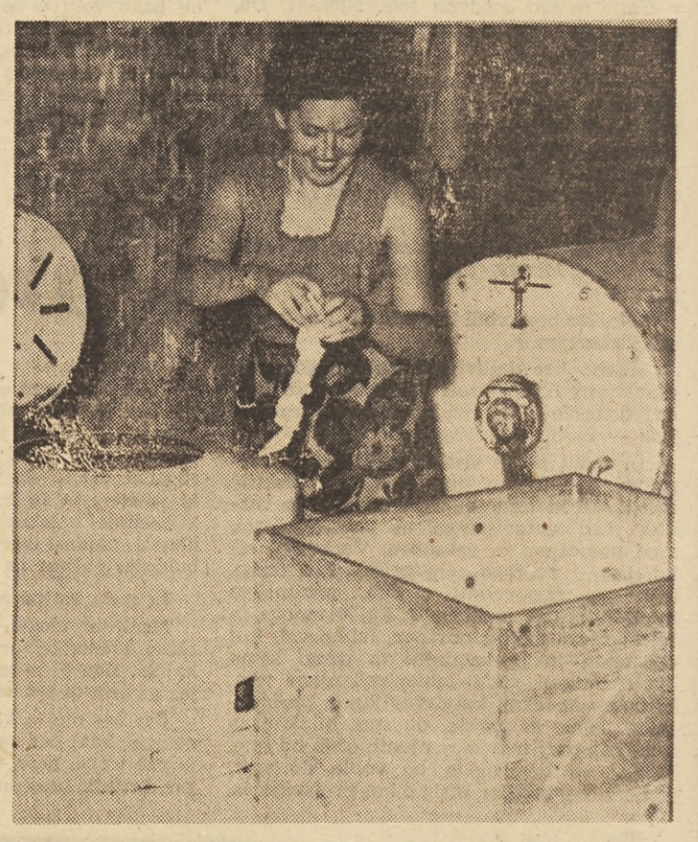

Pranje s pralnim strojem je vsekakor lažje! Zato so z njimi opremili pralnice nekateri hišni sveti stanovanjskih stavb v Mariboru.

To je pionirski slikarski krožek, ki ga vodi Franc Čadež, delavec Mariborske tekstilne tovarne

Po sklepu predsedstva Centralnega sveta morajo vsa sindikalna vodstva (podružnice, občinski in okrajni sveti itd.) izvoliti na rednih letnih občnih zborih odbore za organizacijo oddiha delavcev in uslužbencev. –

ODGOVORI NA?

USLUŽBENSKO RAZMERJE

R. N., Suha: Ali lahko rednega uslužbenca z odločbo prevedejo iz rednega uslužbenskega razmerja v honorarno razmerje s polnim delovnim časom? Ali Vam pripada povišanje plač po zadnji uredbi, s katero so bile povečane plače državnim uslužbencem? — **Odgovor:** Pod predpostavko, da so navedbe v Vašem pismu točne in resnične, ugotavljamo tole: Ravnanje vodstva zdravstvenega doma je v nasprotju z zakonom o državnih uslužbencih, z uredbo o nazivih in plačah uslužbencev državnih uradov in zavodov, s pravilnikom o honorarni zaposlitvi. Najprej je treba ugotoviti, da zakoniti predpisi ne dovoljujejo nikakršne prevedbe uslužbenca iz rednega uslužbenskega razmerja v honorarno razmerje. To, kar je storil zdravstveni dom, je samo poskus, kako izigrati zakonito določbo, ki prepoveduje odpovedati delovno razmerje noseči ženi. Redno uslužbensko razmerje lahko namreč preneha samo z odpovedjo, z disciplinskim odpustom ali po sili zakona, torej na načine, ki jih dovoljuje zakon o državnih uslužbencih. Prevedba uslužbenca iz rednega uslužbenskega razmerja v honorarno bi namreč imela za posledico prenehanje uslužbenskega razmerja. Ker pa taka prevedba po zakonu ni dopustna, ste ravnali docela v skladu z zakonom o državnih uslužbencih, ko ste odklonili podpis na pismen dogovor o honorarni zaposlitvi. Sicer pa tudi, če bi ga podpisali, bi bil tak dogovor zaradi ničnosti brez pravne veljave. Ste še vedno državna uslužbenka in tisti, ki vam je zagrozil, da ne boste dobili plače, dokler ne podpišete takega dogovora, bi moral pravzaprav odgovarjati pred disciplinskim sodiščem za disciplinski prestopek po zakonu o državnih uslužbencih. Ta namreč označuje kot disciplinski prestopek zlorabo službenega položaja in pa kršitev zakona pri opravljanju službe z namenom, da se nekomu povzroči škoda. Iz vašega pisma je nadalje razbrati, da ste vršili do prehoda v zdravstveni dom posle knjigovodje, torej posle naziva, za katerega imate tudi ustrezno šolsko kvalifikacijo. Potemtakem je bilo nepravilno tudi to, da so Vas ob prevzemu prevedli na pomožnega uslužbenca iz prejšnjega XIX. plačilnega razreda. Odvzem že priznanega plačilnega razreda in naziva je dopusten le kot disciplinska kazen za določeno dobo. Menimo torej, da bi Vam morali tudi v zdravstvenem domu kot prevzeto uslužbenko plačati s temeljno plačo po XIX. plačilnem razredu v znesku 7.600 din poleg ostalih vrst prejemkov. Prav tako bi morali praviloma po treh letih neprekinjene zaposlitve v istem plačilnem razredu in istem nazivu napredovati. Če ste bili že 5 let v XIX. plačilnem razredu, potem bi morali že pred dvema letoma napredovati v XVIII. plačilni razred s temeljno plačo 8.000 din. Seveda pa te napake ni mogoče pripisati domu, temveč zavodu, kjer ste bili zaposleni pred tem.

PLAČEVANJE

P. F., Idrija: Na prigovarjanje nekega uslužbenca GZ ste v avgustu lani zapustili podjetje in odšli na novo delo. Letos v januarju ste se vrnili k podjetju. V maju so na podlagi zaključenega računa izplačevali plače iz dobička za 1956. leto. Pri tem vas in vašega tovariša niso upoštevali. Obrnili ste se na GZ zaradi dobička, pa še vedno niste prejeli nikakršnega odgovora. Sedaj bi radi vedeli, od koga lahko zahtevate plače iz dobička za leto 1956. — **Odgovor:** Pravzaprav od nikogar. Delo pri podjetju ste konec avgusta lani zapustili brez odpovedi. Ne glede na to, kakšnim obljubam ste nasedli, ste ravnali na način, ki je povzročil po 58. čl. lanskoletne uredbe o plačah delavcev gospodarskih organizacij izgubo pravice do plač iz dobička ob končni razdelitvi dobička. Potemtakem je odgovor podjetja na Vašo zahtevo pravilen in zakonit. Od GZ tega dobička ne morete zahtevati, ker tu sploh ni plač iz dobička in tudi ni dolžan povrniti škodo, ki sta jo s tovarišem utrpela zaradi načina, s kakršnim sta zapustila delo pri podjetju. V poštev bi mogla priti kvečjemu odškodninska tožba nasproti tistemu, ki vama je obljubljal nekaj, česar vam obljubiti ni mogel in čemur sta nasedla. Vprašujete, kam naj se obrnete, da pridete do svojih pravic. Kot vidite, ste pravico izgubili in bi lahko govorili kvečjemu o škodi, ki ste jo zaradi izgube te pravice utrpeli. Utrpeli ste pa to škodo zaradi tega, ker ste razvezali delovno razmerje na pravno nedopusten način.

Gr. d. L.: Kako se obračunava urna plača delavcev, ki imajo skrajšani urni delovni čas, ker so zaposleni pri delih, pri katerih je predpisan skrajšani redni delovni čas? Ali je delavec s takim delovnim časom zadostil svoji redni izmeni, ko je opravil 7 ali 6 ur dela tako, kakor tisti delavec z 8-urnim delovnikom? In končno, kako se delavcem s takim skrajšanim delovnim časom obračunajo plače za nadurno delo? — **Odgovor:** V raznih industrijskih strokah so dela, ki so iz kakršnegakoli razloga posebno nevarna za zdravje. Da se prepreči kvarni vpliv takega dela na zdravje delavcev, je z znanstvenimi metodami in preizkusi dognano, koliki delovni čas je dopusten, da ga delavec brez večje nevarnosti za svoje zdravje prebije pri takih delih. S posebnimi odredbami so pristojni zvezni organi določili za taka dela v posameznih strokah skrajšani redni delovni čas. Skrajšani delovni čas, odrejen od pristojnega organa, je pri takih delih — redni delovni čas in delavcu, ki je pri takem delu zaposlen, pripadajo vse pravice, ki so vezane na redni delovni čas. V grafični industriji je predpisan skrajšani 7-urni delovni čas za naslednja dela: fotocinkografija, cinkojedkarna, fotolitna fotografija, fotoretuš, fotolitna montaža, fotolitna kopirnica, jedkarna, bakro fotografija, bakro retuš, bakro montaža, bakro jedkarna, bakro strojnica, brusilci za ofset tisk in bakrotisk, stereotipija, livarji svinca, črkolivarji. Za delavce pri teh delih je redni delovni čas 7-urnik. To ima seveda svoje posledice, zlasti pri plačevanju in seveda tudi pri ostalih zadevah, vezanih na redni delovni čas. Predvsem morajo biti ti delavci za 7 ur plačani toliko, kot če bi delali 8 ur. Naj pojasnimo s primerom. Naj bo za neko delo od teh del določena tarifna postavka 70 din na uro. Ker so tarifne postavke določene na podlagi 8-urnega delovnika, morajo biti delavci pri tem delu obračunani s tarifno postavko v znesku 80 din za uro. (Za redni 8-urni delovni čas znaša namreč dnevni zaslužek pri tarifni postavki 70 din — 560 din. Ker je redni delovni čas skrajšani 7-urni delovni čas, znaša potemtakem obračunska tarifna postavka 560 : 7 to je 80 din.) Če delavec pri takem delu dela nadurno delo, se mora takšno nadurno delo, ki je vsako delo nad 7 ur, obračunati z obračunsko tarifno postavko 80 din. Iz povedanega dalje sledi, da je delavec, ki dela na delovnih mestih oz. pri delih, za katere je predpisan skrajšani delovni čas, opravil svojo redno delovno dolžnost, čim je delal predpisani skrajšani (n. pr. 7-urni) delovni čas. Zaščita delavcev s tem, da je za določena zdravju nevarna dela predpisani skrajšani delovni čas, je torej urejena tako, da so ti delavci v vsem izenačeni z ostalimi delavci na podlagi svojega rednega delovnega časa in torej ne morejo in ne smejo v nobenem pogledu utrpeti karkoli v svojih pravicah.

TAKO JE PRAV!

Z bežnega sprehoda po Idriji se da ugotoviti, da je mreža trgovskih poslovalnic kar gosta. In kljub temu, da je Idrija sorazmerno majhno mesto, imajo nekaj trgovin, ki so ves dan odprte, tako imenovane »non-stop« trgovine. Taka trgovina je tudi »Jestvine« trgovskega podjetja »Izbira.«

Te dni visi v izložbi te trgovine takle napis:

»Obveščamo cenjene odjemalce, da srejemamo naročila za nakup krompirja za zimo. Cena 12,50 din.«

Prebivalci Idrije torej glede tega, kje bodo kupili krompir za zimo, ne bodo v skrbeh. Stopiš le v poslovalnico in naročiš, pa je stvar opravljena. Vodstvo te trgovine je torej dobro razumelo svojo nalogo in se zanima tudi za te življenjsko tako pomembne stvari potrošnikov.

Vsekakor posnemanja vredno!

V. J.

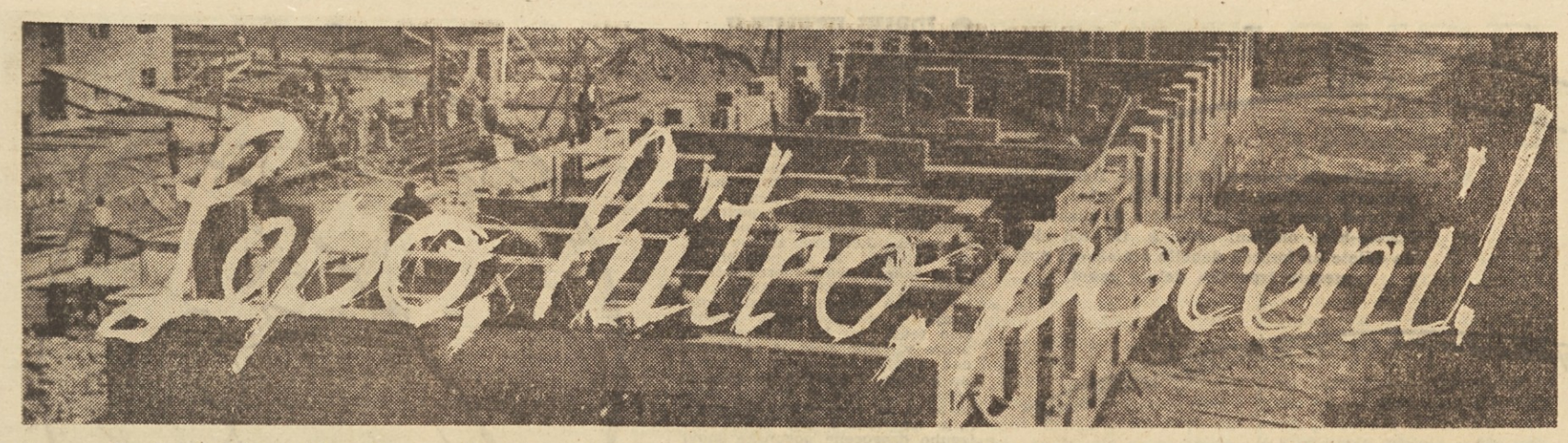

»... VSAKO NOVO HIŠO GRADIMO PO NOVEM IN DRUGAČNEM NAČRTU. ALI NE BI POENOTENJE TIPOV — KAKOR KAŽE NA PRIMER PRED VOJNO GRADNJA »STAN IN DOM« PRAV V VIŠKI OBČINI — POMENILO OGROMNE POCENITVE? ENAKO VELJA ZA OPREMO, DENIMO, POENOTENJE VRAT, VZIDANE OMARE, OKEN ITD. BODOČI OBČINSKI ODBORI SE BODO MORALI BOLJ POSVETITI TEM VPRAŠANJEM. NE ŽELIMO GRADITI ZASILNO, MARVEČ NASPROTNO — LEPO IN ZDRAVO, PRI TEM PA KAR SE DA POCENI. OBENEM PA HITRO. KAJTI STISKA JE ŠE ZMEROM VELIKA ...«

(Iz govora tovarišice Vide Tomšič političnemu aktivu občine Ljubljana-Vič.)

Gradbeni delavci kijevskega gradbenega podjetja (v Ukraniji) so v desetih dneh zgradili hišo z dvema stanovanjema. Vsako stanovanje v tej hiši ima tri sobe, kuhinjo, predsobo, sobo za preoblačenje in kopalnico. Temelji hiše so zgrajeni iz velikih betonskih blokov, zidovi iz velikih opečnih blokov, ostrešje je z železobetonskih nosilcev in plošč itd.

Temelje so zgradili prvi dan. Zidne bloke so zgradili v dveh dneh, četrti dan so zgradili krov, peti dan dimnike, šesti dan strop, sedmi dan so zgradili ostrešje in žačeli s posameznimi notranjimi deli. Enajstega dne so se stanovalci že vselili v novo stanovanje.

Pri gradnji temeljev, zidov, peči in ostrešja so delali delavci v treh izmenah, ostala dela pa so opravljali delavci v dveh izmenah. Pri gradnji hiše je bilo povprečno zaposlenih 16 ljudi v eni izmeni.

Stanovanjska zadruga v Vrbasu je začela graditi stanovanjsko kolonijo 32 hiš. Hiša z dvosobnim stanovanjem, kanalizacijo in posebnim načinom gradnje bo stala od 450.000 do 500.000 dinarjev. Hiše bodo gradili iz peska, pomešanega z apnom in cementom

V Birminghamu, v Veliki Britaniji, je 22 gradbenih delavcev zgradilo osemnadstropno stanovanjsko hišo v desetih dneh. Hišo so zgradili tako hitro, ker se tehnika dela sestoji iz kombinacije novih metod konstrukcij z metodami množične proizvodnje in sestavljanja montažnih delov. Na gradbišču ne uporabljajo gradbenih odrov, kajti hišo zidajo znotraj z nadstropja na nadstropje. Pri gradnji so uporabljali beton, jeklo in betonske bloke, ki so jih naredili že prej.

V Češkoslovaški je enajst delavcev zgradilo štirinadstropno hišo s štirideset stanovanji v treh tednih. Zgradili so jo tako hitro, ker so pri gradnji uporabljali polizdelke, ki jih izdelujejo v podjetju »Prefa« v Zahodni Češkoslovaški.

Podjetje »Jedinstvo« v Puli je zgradilo nekaj hiš s štiri do pet stanovanji v petih mesecih, podjetje »Visokogradnja« pa nekaj hiš z 20 do 24 stanovanji v sedmih do osmih mesecih. Vsako od teh stanovanj stane približno milijon in pol dinarjev.

Znižanje cen so dosegli zato, ker tesno sodelujejo vsi, ki so udeleženi pri gradnji. Projektanti so predvideli potrošnjo betonskih elementov in s tem povzročili prelomnico v dosedanjem načinu graditve: velike armirano-betonske konstrukcije so zamenjali z montažnimi SAP mednadstropnimi konstrukcijami. Pri gradnji oken, vrat, skratka, kjerkoli je bilo mogoče, so uporabljali betonske elemente.

Atelje »Arhitekt« v Splitu je izdelal projekt za stanovanjsko zgradbo »Eksperiment 57« Stanovanja, ki bodo merila 50 kvadratnih metrov bodo stala okoli 850.000 dinarjev. Stanovanje ima dve spalnici z vgrajeno omaro, dnevni prostor, kuhinjo, opremljeno s pomivalnikom, električnim štedilnikom, pralnim strojem, in v njej je tudi bojler za gretje kopalnice. Razen tega obsega še predsobo, stranišče in prho.

Projektirali pa so tudi še večja stanovanja s 75 kvadrat. metrov povr šine. »Eksperiment 57« ima samo dvoje vrst oken in vrat. To pomeni, da lahko za veliko gradbišče s petsto stanovanji, kolikor jih bodo sedaj gradili v Splitu, hkrati naročijo 2.000 oken. Druge »skrivnosti« so: montaže nekaterih delov pročelja in kompletnih mednastropnih konstrukcij z enim tipom montažnih gredic in s stalnim konstruktivnim razponom.

Vsega ne moremo uresničiti le s pomočjo naših mišic. Če je delo slabo organizirano, če morajo gradbeniki čakati na material, potlej je storilnost majhna in gradbeni stroški naraščajo.

Novinarska raca? Ne. Resnica. Seveda je kaj podobnega težko verjeti, kajti:

Večina naših gradbenih podjetij gradi stanovanjske hiše leto dni ali pa še več;

obrtniki opravljajo v novi stavbi ponavadi svoja dela še delj časa;

večina stanovanj je dražjih.

V čem je skrivnost uspehov, ki smo jih našteli?

Marsikje v svetu, kot smo lahko razbrali iz uvodnih besed, postaja gradbeništvo moderna industrijska panoga, ki:

gradi hiše po načelu tako imenovane polne montaže;

uporablja pri gradnji stanovanjskih hiš razne prehodne oblike, kot polmontažo (vgrajevanje lahkih montažnih elementov, kot stopnice, predgradni zidovi, razne plošče itd.) ;

razen tega pa tudi modernizira tako imenovani tradicionalni način gradnje na samem gradbišču.

Seveda povsod še ne delajo tako in vseh hiš ne gradijo na ta način, kajti takšen način gradnje zahteva moderno industrijo gradbenega materiala, strojev za prevoz in montažo težkih gradbenih elementov, terja tipizacijo in standardizacijo gradbenega materiala, oken, vrat in ostalih elementov in seveda tudi določeno tipizacijo zgradb, to je gradnjo hiš po enakih načrtih.

Kjer preurejajo gradbeništvo tako in kot vidimo, ga marsikje že preusmerjajo, tam postaja leto moderna industrijska panoga. In kjer vzporedno z njim modernizirajo in industrializirajo gradbeno obrtništvo lahko postopoma prehajajo, če ne na polni montažni pa vsaj na pol montažni način gradnje. Z vsem tem uspejo hitreje in ceneje zgraditi stanovanja.

In pri nas? Kdaj lahko pričakujemo hitrejši tempo gradenj stanovanj? Ali je to odvisno samo od gradbenih delavcev? Ne, ne samo od gradbenih delavcev, od vseh, ki imajo kakorkoli

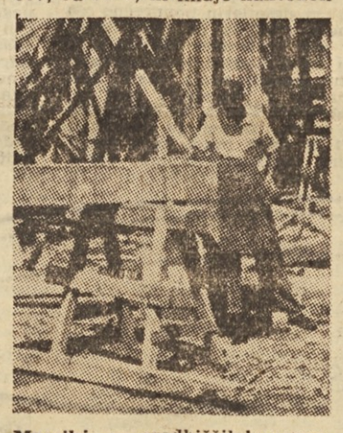

Marsikje na gradbiščih kar sproti izdelujejo betonske nosilce in druge gradbene elemente. Opekarnarji so se menili tudi o tem, da bi pozimi v zaprtih prostorih izdelovali razne gradbene elemente. Tipizacija stanovanjskih hiš in tipizacija gradbenih elementov bi tako omogočila izdelavo vsega tega v času tako imenovane mrtve sezone.

opraviti z gradnjo stanovanj, to je od arhitektov, projektantov, industrije gradbenega materiala, gradbenih delavcev samih, gradbenega obrtništva itd. Za sedaj je še precej ovir, da bi lahko takoj prišli na podoben poln ali vsaj polmontažni način gradenj, vendar se temu cilju približujemo.

Ovire pravimo da so? Da. Najprej poglejmo, kaj je z opeko.

Mi sodimo med tiste države, kjer so začeli najpozneje graditi z votlo opeko. V razvitih industrijskih državah izdelujejo v opekarnah le 4% polne opeke. Ves ostali proizvod je votla opeka, ki je boljši prevodnik toplote, je ekonomičnejša za vgraditev, saj zaleže za dva tri zidake, je lažja itd. Pri nas pa je razmerje med proizvodnjo polne in votle opeke prav nasprotno. Naše slovenske opekarne so lani izdelale nekaj več kot tretjino votlakov. Letos jih bodo izdelale 37 odstotkov. Torej ne uporabljamo niti najbolj sodobnega gradbenega materiala. In še nekaj. Tri leta že teče spor med industrijo gradbenega materiala in železnico o tem, ali je votla opeka opeka ali keramični izdelek. Po vsej zdravi pameti je votla opeka opeka. Toda, kadar se obračunava prevoz, je to keramični izdelek, ker zavzema več prostora v vagonu in je seveda tonaža manjša. To je nedvomno eden od vzrokov, ki preprečuje večjo porabo votle opeke in nekoliksno pocenitev gradbenega materiala. V opekarnah na primer z dobičkom, ki ga ustvarijo pri izdelavi votlakov, krijejo izgubo pri izdelavi polne opeke.

Na našem trgu je opeke premalo. Trideset milijonov votlakov in polne opeke moramo »uvoziti« iz Vojvodine in še 5 milijonov strešnikov povrhu. Prevoz opeke iz Vojvodine seveda ni zastonj, za štiri do pet dinarjev pri kosu je dražja. To prav tako vpliva na podražitev gradbenih stroškov.

In še nekaj vpliva na sicer navidezno majhno podražitev gradbenih stroškov. Raznolikost proizvodnje v naših opekarnah. Opekarne izdelujejo 55 vrst opeke. Nekatere vrste je izdelujejo samo po deset, dvajset tisoč. Projektant pri projektiranju računa na določeno vrsto opeke, gradbenik dobi načrt v roke in ker le-te ni na trgu (saj jo je opekarna izdelala samo 10.000), zavrne načrt. Projektant ga popravi v mesecu dveh in to spet nanese 100 al 200.000 dinarjev.

Te dni so se opekarnarji domenili, da bodo poenotili proizvodnjo. Namesto dosedanjih 55 vrst različnih opečnih izdelkov jih bodo izdelovali le še 36 vrst To je neke vrste tipizacija, tipizacija, ki jo bo veljalo vpeljat tudi na druga področja v gradbeništvu.

Vsako novo hišo gradimo po novem in drugačnem načrtu. In pri vsaki novi hiši so drugačna okna in vrata. To nenehno iskanje novih in novih dimenzij oken in vrat, prisiljuje stavbena mizarstva, da delajo na obrtniški način in ne morejo vpeljati množične proizvodnje. Stavbeno mizarstvo v Ljubljani je v letošnjem letu izdelalo samo za Železniško zadrugo v Vinkovcih za 18 enakih blokov približno enaka okna in vrata. Pravkar izdeluje približno enaka okna in vrata tudi za tri bloke v Savski koloniji. Za vse ostale stavbe pa desetero in desetero različnih oken in vrat. Za novo zgradbo na vogalu Titove ceste in Einspilerjeve ulice so morali v Stavbenem mizarstvu izdelati 99 načrtov za okna in vrata. Kar pomislite, kolikšna izguba časa, koliko denarja gre v nič. Če bi okna in vrata tipizirali, bi lahko veliko prihranili. V mestu, kjer grade letno 600 stanovanj in kjer so v povprečnem stanovanju štiri vrata enakih dimenzij, potrebujemo 2400 vrat. S tipizacijo bi lahko prihranili pri enih vratih 4.000 dinarjev (tako kažejo računi) letno torej 9,600.000 dinarjev ali vrednost štirih opremljenih stanovanj. Prihranek bi bil se eda še večji, če bi upoštevali prihranek lesa, ki ga je, kot vsi vemo, malo.

Upajmo, da bo slej ali prej tudi to uresničeno. Zavod za stanovanjsko izgradnjo v Ljubljani si namreč že delj časa prizadeva skupno z lesno industrijo Slovenije pripraviti tip oken in vrat, ki bi jih lahko v večjem številu uporabljali pri gradnji novih stanovanj. Ko bodo okna in vrata tipizirana in bodo to upoštevali projektanti pri izdelavi načrtov, pojem »bo lahko tudi gradbeno obrtništvo opustilo obrtniški način izdelave in prešlo na množičnejšo proizvodnjo. To bo, kot vidimo, tudi nekoliko pocenilo gradbene

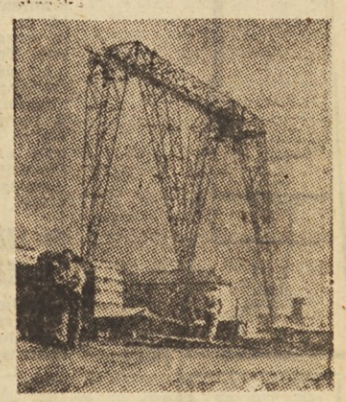

Tole je češkoslovaški žerjav za montiranje hiš. S pomočjo takšnega žerjava in vnaprej pripravljenih gradbenih elementov lahko 11 ljudi zgradi v 3 tednih štirinadstropno stavbo s 40 stanovanji.

Tipizacija in standardizacija oken, vrat, stopnic, pregradnih zidov, stropnih elementov, raznih plošč za notranje in zunanje oblaganje zidov itd., torej vsaj polmontažni način gradenj, bo v polnejši meri uresničljiva seveda šele tedaj, ko se bodo projektanti domenili za nekaj sodobnih tipov stanovanjskih hiš. Takrat ko bomo gradili, ne uniformirano temveč tipizirano, bo namreč mogoče tipizirati tudi ostale gradbene elemente. Z različno barvo ometa, z različnimi balkoni, nadstavki in podobnim, bo moč zunanjost hiše spremeniti, da ne bodo enolične — uniformirane. Prej ali slej bo treba ustvariti določene tipe stanovanj in po njih standardizirati gradbene elemente zato, da dosežemo pocenitev, da bomo imeli lepa stanovanja, hitro zgrajena in poceni.

P. D.

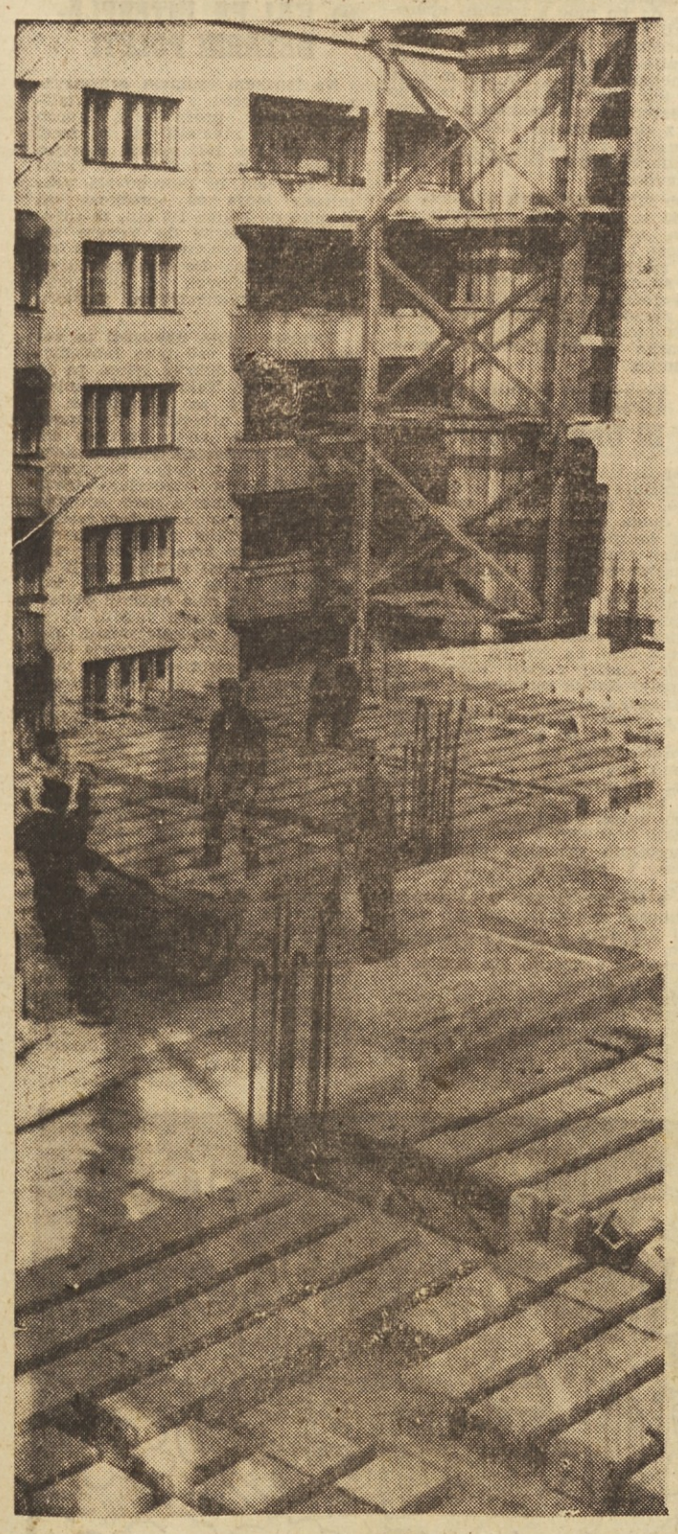

Prihodnja leta bomo gradili še več stanovanj in potrebovali še več opeke. Toda naše opekarne že sedaj ne zmorejo vseh naročil, zato so se opekarji minuli teden pomenkovali o potrebni obnovi starih opekarn, gradnje novih, o vsklajevanju njihove proizvodnje s tehničnimi in gospodarskimi zahtevami moderne gradnje, ki terja sodoben gradbeni material. — Pogled na gradbišče bodočega Doma novinarjev, kjer bo 40 stanovanj, društveni prostori in upravni prostori podjetja »Tehnika«, ki Dom gradi.

PROIZVODNJA V SVETU

Proučujmo trg

(Nadaljevanje in konec)

Izbiranje po značaju

Če prodajamo proizvod v dveh različnih embalažah, na primer v tubi ali steklenički, bo naš prodajalec poizkušal zvedeti od kupca, zakaj se je odločil za nakup stekleničke ali za nakup tube. Prav tako bo poizkušal zvedeti, kaj je odločujoče za kupca: nižja cena, kakovost ali eleganca proizvoda. Prodajalec bo v svojih zabeležkah jasno ločil prave kupce od tistih, ki so se sicer za proizvod zanimali, niso pa ga kupili. Odgovori prve skupine ljudi so vsekakor važnejši, toda tudi odgovori druge skupine so lahko koristni, kajti ti nas lahko opozorijo na marsikakšno pomanjkjivost.

Uvajanje novih proizvodov

Pri prodaji novih proizvodov lahko uporabimo eksperimentalno analitično prodajo ali demonstracijo. Zelo dobro se lahko obnese način, da ob prodaji ali demonstraciji razdeljujemo kupone, s katerimi lahko kupec brezplačno dobi še enkrat dotični proizvod v trgovini. Te kupone izpisujemo s kopijami, ki nam ostanejo v bloku in tako pridemo do točnih naslovov posameznih oseb. Pozneje, ko se odločimo za anketo, imamo naslove že pri roki in tako prihranimo veliko denarja, ki bi ga porabili, če bi hoteli izpeljati generalno anketo vsega prebivalstva.

Spominjam se dogodka, ko je hotela tovarna razviti široko zasnovano reklamo za neke sladkarije, toda kaj hitro je utihnila. Recept za sestavljene sladkarije je bil namreč napak sestavljen. V številnih gospodinjstvih se je krema pokvarila in gospodinje so se seveda jezile. Če bi tovarna prešla namesto velike reklame na eksperimentalno analitično prodajo in prodala sladkarije samo 100 kupcem, bi v 64 neuspelih primerih kupčij takoj ugotovila, zakaj se gospodinje jeze. Prihranila bi lahko veliko denarja, ki ga je izdala za reklamo in obdržala na trgu dober glas.

Prednost analitične prodaje

Glavna prednost analitične prodaje je v neposrednem dotiku s potrošniki. Proizvajalec, ki ne prenese stroškov za generalne ankete, je odvisen samo od obvestil svojih predstavnikov, ki občasno prihajajo s terena. Njihova obvestila pa so lahko tudi slaba, kajti ti tudi nimajo neposrednega stika s kupci, saj se v glavnem omejujejo na razgovore z maloprodajalci. Stališče maloprodajalcev do predstavnikov podjetij pa je znano. Ti namreč mislijo, da jim hoče predstavnik vsiliti nakup proizvoda, zato se branijo in marsikdaj se njihova obvestila o mišljenjih potrošnikov tendenčna in napačna.

Neposredni stik s potrošniki je zelo koristen, ker lahko hitro zvemo za razpoloženje na trgu, zvemo ga ob manjših stroških, ker je eksperimentalna prodaja blaga zaključena že v šestih tednih in nas včasih stane celo manj kot nekaj oglasov v časopisu. Seveda velja pripomniti, da analitična prodaja ne pride v poštev za vse proizvode, torej ni univerzalna. Pri vsem tem gre za to, kako najti sposobno osebo, ki bo lahko uspešno opravljala analitično prodajo in uspešno zbrala podatke o mnenju kupcev. Manjša podjetja se v tem primeru obračajo do zunanjih svetovalcev, za velika podjetja pa je priporočljivo, da si pridobe svojega specialista za analitično prodajo.

(Pierre E. Blondel, Vendre, Pariz, 308/1955).

Ali naj tudi mala podjetja proučujejo trg?

Sodobno gospodarsko življenje prisiljuje tudi mala podjetja, da se prilagajajo hitremu tempu, da osvajajo nove proizvode in postopke. Toda razširjanje proizvodnega programa se lahko spremeni v nevarnost za podjetje, če ni le-to pravi čas proučilo možnosti za prodajo svojih proizvodov in splošne razvojne težnje trga. To lahko preprečijo dolgoletne izkušnje in stalen stik s strankami — kupci. Toda v današnjem času niso dovolj samo poslovni občutki in izkušnje, če teh stvari ne dopolnimo z zaupnimi dejstvi in številkami, ki jih lahko podjetja dobe, če proučujejo trg.

Proučevanje trga obsega sistematično, organizirano zbiranje, urejanje in analizo včasih važnih objektivnih dejstev in številk v zvezi s prodajo blaga in uslug. Ta dejstva in številke lahko dajo podjetju, neodvisno od subjektivne ocene, važna napotila oziroma obvestila o veličini in težnjah trga, kakor tudi o možnostih, da lahko vnovčijo določen proizvod na trgu.

Do kod naj gredo mala podjetja?

Obsežno proučevanje trga, zasnovano na široki osnovi, se majhnim podjetjem ne izplača. Za njih je koristnejše, da se omeje na tole dokumentacijo:

1. Kolikšna je prodaja lastnih proizvodov, porazdeljena na področja, glede na tipične skupine kupcev;
2. lastna udeležba v skupni prodaji določenih proizvodov na trgu, posebno v glavnih prodajnih skupinah;
3. udeležba konkurenta v skupni prodaji;
4. metode konkurenta pri prodaji, določanju cen in reklami;
5. kako cenijo kupci naše blago, v primerjavi z blagom konkurenta, tako glede kakovosti, cene oblik itd.

Ti podatki so predvsem važni tedaj, kadar hočemo razširiti proizvodni program ali razširiti naše prodajno področje. Podatki so tudi kažipot za planiranje proizvodnje in kontrolo stroškov in lahko zavarujejo podjetje pred napačnimi ukrepi.

Kako naj podjetja organizirajo proučevanje trga?

Priporočljivo je, da imajo podjetja določene podatke o trgu. Te lahko sama izbirajo in jih proučujejo. Glede pomembnejših vprašanj pa naj iščejo pomoč in nasvet pri zunanjih strokovnjakih. Večino podatkov o trgu lahko brez večjih stroškov dobimo iz lastnih virov, iz tiska in drugih publikacij. Glavno je le, da zbiranje podatkov in analiziranje le-teh pravilno organiziramo in prav zaradi tega se velja posvetovati z zunanjim strokovnjakom.

Ne smemo pozabiti, da je proučevanje trga zelo važna naloga, ki zahteva med ostalim inteligenco, zavest in objektivnost, prav tako pa je potrebno poznati metode in postopke proučevanja. Zelo važno je, da zbrane podatke pravilno izkoriščamo in da na osnovi tega dobimo praktično uporabljive zaključke, ki bodo koristili dalekovidnemu vodstvu podjetja, pri še večjemu razvijanju iniciative.

(Rationallisierung München 12-1955)

ODPRTA POT V VESEMIRJE

Piše profesor MIROSLAV ADLEŠIČ

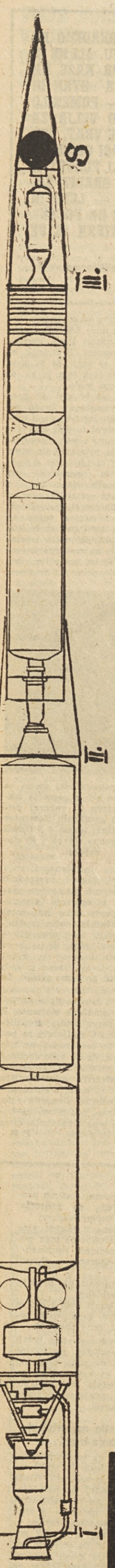

SHEMATSKA SLIKA TRISTOPENJSKE RAKETE TIPA »VANGUARD«. — MED POLETOM ODLETE PO VRSTI RAKETA-MATI (I.) IN RAKETA-HČI (II.). NAPOSLED OSTANE IZNAD ZEMELJSKE ZRAČNE OBLOGE RAKETA-VNUKINJA (III.), KI SE V PRIMERNI VIŠINI LOČI OD SATELITA V NOSU.

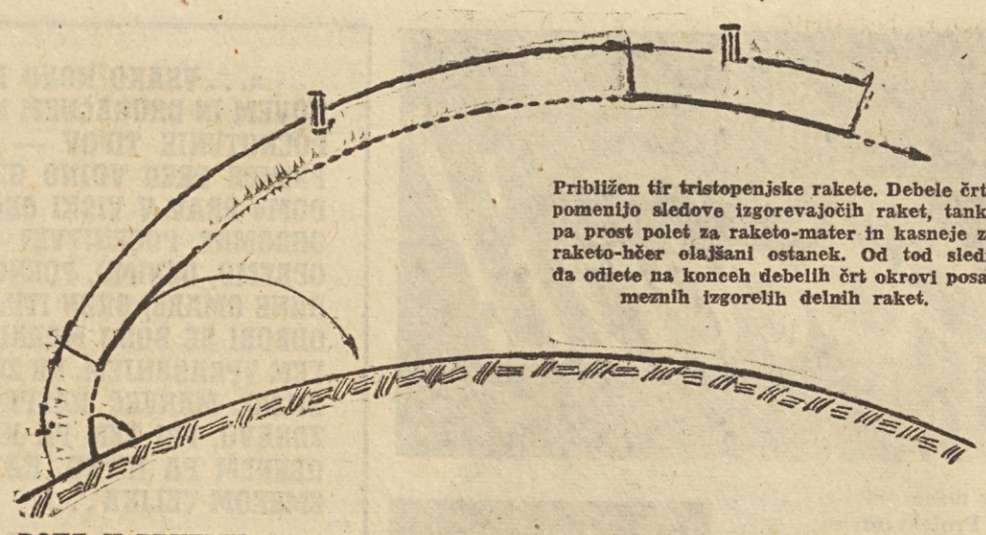

Približen tir tristopenjske rakete. Debele črte pomenijo sledove izgorevajočih raket, tanke pa prost polet za raketo-mater in kasneje za raketo-hčer olajšani ostanek. Od tod sledi, da odlete na konceh debelih črt okrovi posameznih izgorelih delnih raket.

POTA K PRVEMU GEOFIZIKALNEMU LETU

Po spodbudi polarnega raziskovalca Payerja je l. 1881 zasnovala peščica držav mednarodno polarno komisijo. Njena glavna naloga je bila organizirati v presledkih po 50 let tekom enega leta čim več znanstvenih raziskovalnih postaj na neobljudenih mestih okrog tečajev. Prvo polarno leto 1882-83 je združilo v celem 12 držav, ki so uredili 14 opazovališč. V drugem polarnem letu 1932-33 se je udeležilo znanstvenih opazovanj že 46 držav z nad sto opazovališči. Ker so kopenski in pomorski obsevatorjiji v drugem polarnem letu posredovali zelo pomembne znanstvene sadove, so l. 1952 sklenili organizatorji polarnih let, da naj od sedaj naprej organizirajo države mednarodna opazovanja z najnovejšimi merilnimi in elektronskimi pripravami vsakih 25 let. Po tem sklepu bo trajalo novo »1. mednarodno geofizikalno leto« od 1. julija 1957 do 31. decembra 1958. Udeležuje se ga 62 držav z nad 1000 opazovalnimi središči na vsej zemeljski obli.

Malokatera mednarodna zveza nam tako očito priča o naglem vzponu eksaktnih prirodnih in tehničnih znanosti kakor zveza, ki je organizirala prej polarno in organizira zdaj geofizikalno leto. To nam ne dokazuje le primerjava številčnega stanja dandanašnjih opazovalnih postaj z nekdanjimi, temveč v veliko večji meri množica novih raziskovalnih načinov in priprav, ki jih tudi najsmelejša in najbujnejša fantazija utemeljiteljev prvega polarnega leta ne bi mogla predvideti.

NALOGE GEOFIZIKALNEGA LETA

Zanimivo je, kaj vse nameravajo raziskovati v 1. geofizikalnem letu. Rešiti hočejo kopico znanstvenih vprašanj na področjih: 1. vremenoslovja, 2. zemeljskega magnetizma, 3. severnega sija in zračnega sevanja, 4. prevodnih zračnih oblog ali ionosfere 5. aktivnosti ali dejavnosti sončne površine, 6. kozmičnega sevanja, 7. določevanja zemljepisne dolžine in širine, 8. nauka o klimi (podnebju!), 9. nauka o opisovanju in proučevanju morja, 10. raziskave ozračja in zemeljskega površja z raketami in sateliti, 11. nauka o potresih in 12. raziskovanja zemeljske privlačne sile.

Ker vodijo vsa znanstvena proučevanja prej ali slej do praktičnih rezultatov in do tehničnih uporab, menda ni treba posebej utemeljevati, da bodo rezultati prvega geofizikalnega leta imeli izredno velik in daljnosežen pomen. Za primer naj povemo le, da bo v tem letu poslalo na Antarktiko (to je na 14 milijonov kvadratnih kilometrov veliko celino okrog južnega tečaja) 12 držav nad 6000 oseb, ki bodo zbirali znanstvene podatke na 21 opazovalnih središčih.

Nad vse zanimiva je v 10 točki posredovana naloga, ki zasleduje raziskave z raketami in sateliti. Pri tem je zlasti pomembna povezava teh dveh modernih raziskovalnih sredstev. Kajti brez zmogljivih raket umetnim satelitom ni moči posredovati hitrosti od 8 do 10 km na sekundo. Ker je satelit otrok rakete, je razumljivo, da nam more odpreti vrata v vsemirje edino raketa.

NEKOLIKO ZGODOVINE O RAKETAH

Najstarejši dokument o raketah izvira iz Kitajske. Napisal ga je Vu Kling Tsung Jao pred približno 800 leti. V njem opisane »ognjene puščice«, ki jih poganja v ozračje izgorevajoči smodnik, niso bile niti točno niti daljnosežno orožje. V Evropo so prinesli poročila o kitajskih raketah Mongoli. In res jih že v 14. stoletju zasledimo v bitkah med muslimani in kristjani. Kmalu zatem so dosegli precej uspehov Italijani z zažigalnimi raketami. Presenetljivo je, da je raketa kot orožje prišla v 19. stoletju povsem v pozabo. Ko so Angleži pri Saringapatanu ob koncu 18. stoletja prodirali v Indijo, so jim prizadele velike izgube indijske bojne rakete, ki so dosegle presenetljive daljave do 2,5 km. Zato se ne čudimo, če so Angleži kmalu prevzeli orožje premaganega sovražnika. Leta 1805 je namreč Anglež W. Congrave zasnoval blizu 3 kg težke raketne izstrelke, ki so dosegle do 1,5 km oddaljene cilje. Te rakete so sprva pri Lipskem, kasneje pa še s šrapneli vred pri Waterlooju premagali dve desetletji prej domala nepremagljivo Napoleonovo armado.

Ko so v sredini prejšnjega stoletja pričeli izdelovati precizne risane topove, so povsem opustili netočne rakete.

Tako si je zamislil karikaturist nekega zahodnega časopisa razpoloženje v svetu potem, ko so izstrelili prvi umetni satelit.

AMATERJI IN ASTRONAUTI

Amaterji in astronavti v letih med svetovnima vojnama so se močno razrasle ideje o poletu v vsemirje, ideje ki jih je v drugi polovici 19. stoletja objavil pisatelj utopističnih romanov Jules Verne. Na osnovi znanstvenih del Poljaka K. E. Ziolkowskega, Francoza R. Esnault - Peltrieja, Američana R. H. Goddarda in Nemca H. Obertha so vznikli po prvi svetovni vojni mnogi astronavtski krožki po vsem svetu. Njihov cilj je bila organizacija poletov v planetarni prostor. Ker more izven zemeljskega ozračja krmariti vsemirske ladje le raketa, so morali astronavtom priskočiti na pomoč konstruktorji raket. Teh pa tedaj ni bilo moči najti drugje nego v vrstah amaterjev. Ker so razpolagali le-ti le z majhnimi denarnimi sredstvi, so njihovi izdelki večinoma razočarali. Navzlic temu bi bilo napačno, vrednotiti njihova prizadevanja za brezplodno igračkanje. Vrh tega nam je dandanes dejavnost teh amaterjev simpatična predvsem zaradi tega, ker je prvič v zgodovini človeštva služila zgolj miroljubnim namenom.

Vse to se je spremenilo že v pričetku l. 1933, ko je nemški generalni štab zaplenil raziskovalno središče nemške družbe za vsemirske polete. Saj je tako iz amaterske delavnice nastal raziskovalni laboratorij, v katerem so l. 1944 izoblikovali 14 ton težko raketo V-2, ki je s hitrostjo 5000 km/h prenesla do 300 km daleč 1 tono najzmogljivejšega razstrelива. K sreči je ostal v tem laboratoriju zasnovani osnutek dvostopenjske in 69 ton težke rakete, ki naj bi s hitrostjo 10.000 km/h preletela Atlantik, do konca 2. svetovne vojne le na sredi razvojne poti.

POVOJNE REALIZACIJE

Za časa 2. svetovne vojne so izdelovale zopet vse vojujoče se države drobne kopenske pomorske in letalske rakete. Z njimi so dosegli zlasti tedaj, ko so jih iz kolikor toliko bližnjih mest množično izstreljevali, izredne taktične uspehe. Po vojni so pričele predvsem velesile še z gradnjo srednjih in zelo velikih raket. Pri tem so se v precejšnji meri okoristili z dosežki nemškega letala brez pilota V-1 in velerakete V-2. Vzporedno z gradnjo novih tipov raket so morali vojni tehniki reševati izredno množico znanstvenih vprašanj v zvezi s poleti pri nadzvočnih hitrostih iznad 1200 km/h. Kajti povedati je treba, da postajajo preleti raket skozi ozračje z naraščajočo histrostjo vedno bolj »vroči«. Saj more pri 4-kratni nadzvočni hitrosti 1360 m/sek zastojni zračni pritisk segreti sprednje dele letal ali raket do rdečega žarenja.

Izredno veliko truda je bilo treba posvetiti vprašanjem glede krmarjenja raket. Čeprav poznamo dandanes že okoli deset načinov uspešnega krmarjenja, nikakor ni moči zanesljivo v naprej predvideti točen tir rakete. Da, dosedanje skušnje so celo posredovale spoznanje, da se z najsmotrnejšimi krmilnimi pripravami opremljena raketa lahko še vedno — izgubi.

Podobno množico raziskav kakor krmarjenja so narekovala pogonska sredstva. Pri tem se je pokazalo, da najmočnejše eksplozivne snovi nikakor niso tista gonila, ki morejo podeliti raketi največje hitrosti. Raketi, ki ji podeli dana množina nitroglicerina hitrost 4300 m/sek, podeli enako težka zmes hidracina (s kemično formulo N_2H_4) in primernega oksidacijskega sredstva hitrost 5400 m/sek. V primeri z izrednim eksplozivom TNT (trinitrotoluolom) je naposled omenjena zmes za 33% zmogljivejša.

Ker je pogon raket s trdnimi pogonskimi tvarinami dokaj bolj zanesljiv, poganjajo poslednji raketni trojček ali četvorček po večini trdna eksploziva. Kajti le tako je zagotovljena kar največja točnost poleta.

STROŠKI RAKETNIH RAZISKAV

Razvoj sodobnih daljinskih orožij bi ne bil možen, ko bi zanj velesile ne žrtvovale težke milijone. Žal vemo o teh izdatkih bore malo. Le o ameriških izdatkih vemo, da so znašali v poslednjem desetletju povprečno 250 milijonov dolarjev na leto. Seveda v tem ogromnem znesku niso všteti celotni stroški za serijsko gradnjo izoblikovanih raket. Leti znašajo v poslednjih treh letih po vrsti 3-krat, 4-krat in 10-krat toliko. Doslej so zasnovali v ZD 32 tipov raket, med njimi četvero medkontinentalnih raket z dosegoma 2400 in 8000 km. Te rakete lete v brezzračnem prostoru s 15-kratno zvočno hitrostjo ali z 1800 km/h. Prototipi ali vzorci teh raket stanejo po previdni cenitvi 4 do 5 milijonov dolarjev.

Izstrelitev prvega satelita je pokazala, da so dosegli ruski konstruktorji na področju veleraket zavidanja vredne uspehe. Ker je znano, da so Sovjeti izoblikovali v obsežnih tovarnah v Sestrovesku, Tomsku, Kijevu, Irkutsku, Badakšanu itd. že najmanj poldrug ducat tipov raket (n. pr. T-1 do T-4, T4A, T7A itd.), zlahka sklepamo, da je tudi ta velesila izdala doslej za izoblikovanje in gradnjo raket najmanj toliko kakor ZDA. To je dalo tudi poudarek lanski izjavi Hruščeva v Londonu, v kateri je povedal, da bodo Sovjeti kmalu mogli poslati z vodikovimi bombami opremljene rakete na katerikoli kraj zemeljskega površja. Da so stroški za tako zmogljive rakete z dosegom nad 8000 km zelo veliki, menda zdaj ni treba utemeljevati.

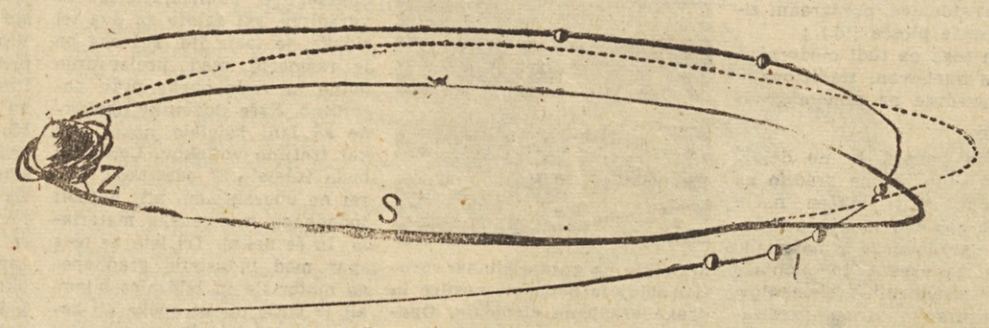

KAKO OBLETI SATELIT LUNO. ČRTKANA KRIVULJA S KAŽE ELIPTIČEN TIR SATELITA TEDAJ, KO SE NA SVOJI POTI NE PRIBLIŽA LUNI. DEBELA ČRTA PA OZNAČUJE RESNIČEN IN S PRECEJŠNJO MOTNJO ODLIKOVAN TIR TEDAJ, KO SATELIT LUNO OBKROŽI. DA SE VRNE SATELIT PO OBKROŽENJU LUNE NA ZEMLJO, GA MORA TAKOJ PO OBKROŽITVI POGNATI POSEBEN POMOŽNI RAKETNI MOTOR. ZA CELOTNO POT DO LUNE IN NAZAJ NA ZEMLJO POTREBUJE SATELIT PRIBLIŽNO 200 UR ALI OSEM DNI. ČRTA L KAŽE LUNIN TIR.

Mimo tega, da nad Zemljo krožeči satelit neizpodbitno dokazuje pravilnost domala 300 let starih znanstvenih ugotovitev znamenitega fizika Isaaca Newtona, da priča o čudovitem uspehu dandanašnje raketne tehnike in elektrotehnike, si znanost in civilizacija obetata od njega še precej. Astronavtom je na mah preobrazil sanje o poletu v vsemir v gotovost, televizijskim strokovnjakom je posredoval nove naloge in jim približal nove cilje, vojaškim strokovnjakom je pokazal, kako smelo in tvegano je doslej sleherno snovanje kakršne koli nove vojne, geofizikom pa je naposled dal v roke tolikanj zaželeno orodje za opazovanje in merjenje kopice izredno važnih prirodnih pojavov in dejstev. Pri tem je treba poudariti, da sodobna znanost in tehnika že dolgo dobo ne stremita več zgolj za neposrednim praktičnim izkoriščanjem dobljenih spoznanj. Kdo je ob odkritju radioaktivnosti pred 60 leti mogel n. pr. sploh zaslutiti praktični pomen dandanašnje jedrske energije? Zato moramo gledati na trenutne koristi umetnih satelitov v tekočem geofizikalnem letu s povsem drugačnimi pogledi.

Satelit nam bo pomagal odgonetiti kopico nerešenih vprašanj okoli tolikanj pomembnih kozmičnih žarkov. Prvič bo moč človeku zaslediti to prodirno sevanje v prvotni obliki, to je nepokvarjeno od trkov teh žarkov z molekulami v zraku. — Satelit bo rešil tudi vprašanje, kakšna neki je moč ultravijoličaste in mehke rentgenske svetlobe v vsemirju. Te ugotovitve bodo koristile astronavtom. Saj bo od njih odvisna predvsem kakovost in debelina vsemirskih oklepov. — Ker je moč s satelita kontrolirati celotno zemeljsko površje, je razumljivo, da bodo mogli podatki s satelita opazno spopolniti vremenske napovedi. Dosedanje kolikor toliko verjetne sodbe o prihodnjem vremenu bodo postale zato kmalu znanstveno točne in neoporečne. — Satelit je opremljen s posebnimi detektorji za merjenje kozmičnega prahu. Tako bodo naposled zvedeli i meteorologi i astronomi i radiotehniki, koliko neki je v prostoru tik ob ozračju »mikro-meteorjev«, ki so doslej dali osnove za kopico tveganih znanstvenih domnev. — Tudi o vnanjem plinskem pritisku o gibanju plinskih molekul in o temperaturah v območju med 50 in 1000 km nad zemeljskim površjem bo moči zdaj dobiti neizpodbitne merske rezultate. — Naposled naj povemo, da bo moč s točnimi opazovanji satelitovega tira dokaj neoporečneje sklepati na obliko Zemlje in na debelino in sestav zemeljske skorje. Da bo mogoče do teh spoznanj priti z izredno zapletenimi matematičnimi sklepi in z dolgoveznimi računi elektronskih računskih strojev, je dandanes skoraj že samo po sebi umevno.

Ob teh ugotovitvah uvidimo, da bodo imeli sateliti dokajšnji pomen za spopolnitev doslejšnjih precej bornih načinov za precizno meritev hitrosti, oddaljenosti in smeri gibanja naglo se premikajočih nebesnih ciljev. »Umetne zvezde« bodo torej vsaj delno zrevolucionirale sodobno astronomsko in elektronsko merilno tehniko.

UMETNI SATELITI IN UMETNI KOMETI

Uspela izstrelitev prvega satelita približuje uresničitvi mnoge načrte, ki so jih gojili astronavti že dolga desetletja. Tako so javili časopisi vest, da so izdelali ruski znanstveniki načrt za izstrelitev umetnega satelita, ki bo obkrožil Luno ter posredoval zemljanom sliko njene zadnje, našim pogledom odmaknjene polovice. Vprašanje, ali se bo tak satelit vrnil na Zemljo, ni utemeljeno. Zakaj računi kažejo, da pripelje zlahka sorazmerno majhna napaka glede hitrosti ali smeri, s katero izstreli satelit raketa, do tega, da bo pričel satelit obkrožati Luno ali celo padel na njeno površje. Da bi imela znanost od lunarnega satelita izredne koristi, je nedvomno. Saj bi nam mogel posredovati le-ta podatke o magnetnem polju in o morebitnih ostankih ozračja na Luni. V primeru, da bi odkrili nad Luno lahno ozračje, bi mogli s sateliti poslati v to ozračje primerne balončke ter jih tamkaj napolniti z vodikom ali helijem. Take balončke bi bilo moči opazovati z Zemlje kot zvezde 10 do 12 velikosti.

Nad vse zanimivi pa so načrti, poslati v prostor našega planetnega sestava »umetne komete«, ki bi se ali izgubili nekje v vsemirskem prostoru, ali pa bi se po izvršenih opazovanjih vrnili na Zemljo. Umetni kometi bi nam poleg že spredaj omenjenih geofizikalnih podatkov posredovali množico spoznanj o toplotnih in električnih pogonskih sredstvih, ki so jih doslej zasnovali astronavti za svoje vsemirske ladje, ter o tehniki opreme astronavtskih oklepov in vozil. V večji umetni komet bi mogli »vdelati« nekakšen živ svet v malem. Pri tem bi bilo moči s televizijsko kamero opazovati in sproti javljati na Zemljo, ali in kako morejo v takem omejenem svetu živeti v nekakšnem medsebojnem ravnotežju rastline in živali.

Da bi mogli poslati umetne komete tudi v sončno bližino in tako nekoliko več dognati o sončni koroni ter o električnih in magnetnih poljih Sonca, odslej naprej ni več utopija. Kajti vsi načrti ne terjajo mnogo večjih hitrosti od tiste, katero je prvemu satelitu podelila tristopenjska raketa.

KAJ PA INTERPLANETARNI POLETI

Na lanskem sedmem astronavtskem kongresu v Rimu je italijanski univ. prof. G. A. Crocco znanstveno utemeljil, da bo moči najkasneje l. 1971 pričeti s prvim popotovanjem na Mars in Venero. Pri tem bi potrebovala vsemirska ladja za »preskok« od Zemlje do Marsa 113 dni, za »preskok« od Marsa do Venere 154 dni in za vrnitev z Venere na Zemljo 98 dni. Po tem načrtu bi potreboval človek za omenjeno pot v medplanetarnem prostoru točno 1 leto.

Dandanes nam napovedi te vrste ne zvene več tako fantastično. Še pred dobrim letom pa je bilo drugače. Takrat smo namreč doznali prvič za podrobnosti o ameriškem projektu Vanguard. Za izstrelitev 9,7 kg težkega satelita so predvideli ameriški konstruktorji 22 m dolgo tristopenjsko raketo s precejšnjo maso 10.250 kg. Razmerje med koristno in celotno težo je pri tem načrtu 1 : 1050. Snovalci medplanetarnih poletov pa so zasnovali svoje načrte na podstavi raket, kjer je to razmerje 1 : 500 ali celo 1 : 200. Škoda, da še niso objavili podatkov o tristopenjski raketi, ki je izstrelila prvi umetni satelit. Zato ni moči določiti razmerja med koristno in celotno težo ali med težo satelita in za njeno izstrelitev potrebno raketo. Če upoštevamo pravkar navedena razmerja, bi dobili za rusko satelitsko raketo zaradi tega, ker znaša masa satelita 83,6 kg, po vrsti mase: 78,8 ton, 41,8 ton ali 16,7 ton. Spričo doslej doseženih uspehov pri gradnji raket, je upravičena sodba, da je znašala masa rakete, ki je izstrelila prvi umetni satelit, okrog 10 do 30 ton. Na podstavi te presoje pridemo do zaključka, da je bilo z njo izkoiščeno razmerje med koristno in celotno težo 1 : 300. Kaj sledi iz tega? Preprost sklep, da so nedavne napovedi astronavtov dokaj realne. Vse kaže torej, da bo astronavtika — letalstvo višje stopnje v drugi polovici našega stoletja dosegla bržčas s podobne uspehe, kakor jih je bilo doseglo letalstvo v prvi polovici.

IDEJNI UTEMELJITELJI UMETNEGA SATELITA

V astronavtskih spisih poslednjega četrt stoletja zasledimo na ducate osnutkov za izoblikovanje in montiranje vsemirskih vmesnih postaj, ki naj bi kot nekakšni sateliti obkrožale Zemljo. Ko so namreč astronavti podrobno primerjali pogoje, ki so potrebni za prelet raket skozi zračno oblogo, s pogoji, ki so potrebni za odlet raket s teles v brezzračnem prostoru, so prišli do sklepa, da bo možno smotrno izvesti potovanja v medplanetarni prostor šele tedaj, ko bo moči zgraditi nekje v višini med 10 in 100 km nad Zemljo velesatelit ali vmesno postajo. Na satelit te vrste bi priletele rakete z Zemlje zato, da bi se na njem dokončno opremile ter tako z kar najmanjšo izgubo dragocene pogonske snovi točno usmerjale let proti določenim vsemirskim ciljem.

Ko so spoznali televizijski strokovnjaki, da je moči smotrno prenašati televizijske ultrakratke valove le tedaj, če pridejo do sprejemnih anten po neprekinjeni premi poti, ali drugače povedano, če je moči s sprejemne antene »videti« oddajno, so se zatekli k satelitu. Kajti le primerno število na istem tiru krožečih satelitov bi moglo zvečati povprečni doseg televizijskih oddajnih postaj od dosedanjega polmera 100 km na 1000 km in čez.

Tretji, ki so idejno utemeljili satelit, so bili vojni strokovnjaki. Kmalu za tem, ko je radar dokazal, da more točno ugotoviti lege in premike letal, ladij in drugačnih vojnih ciljev, so vznikle zahteve, naj tehniki čim prej zasnujejo satelite, ki bodo z radarji in drugačnimi elektronskimi napravami zanesljivo kontrolirali vso zemeljsko površino. Zamisel vojaških strokovnjakov je razumljiva. Država s primerno opremljenimi sateliti bi imela globalno ali popolno nadzorstvo nad letalskimi in pomorskimi operacijami sovražnika. Vrh tega bi mogla s satelitom še točno zasledovati in v naprej napovedati vreme kjerkoli na zemeljski celini in nad oceani.

Na četrtem in poslednjem mestu med utemeljitelji satelitov so geofiziki. Le-ti so na predkongresu za utemeljitev geofizikalnega leta l. 1954 v Rimu priporočali razen množice merskih in opazovalnih balonov in raket še satelite. Obveznosti za izstrelitev umetnih satelitov sta tedaj sprejela zastopnika Sovjetske zveze in Združenih držav Amerike. Poslednji so se pozneje obvezali, da bodo izstrelili v ZD kar 12 »satelitov-mišk«.

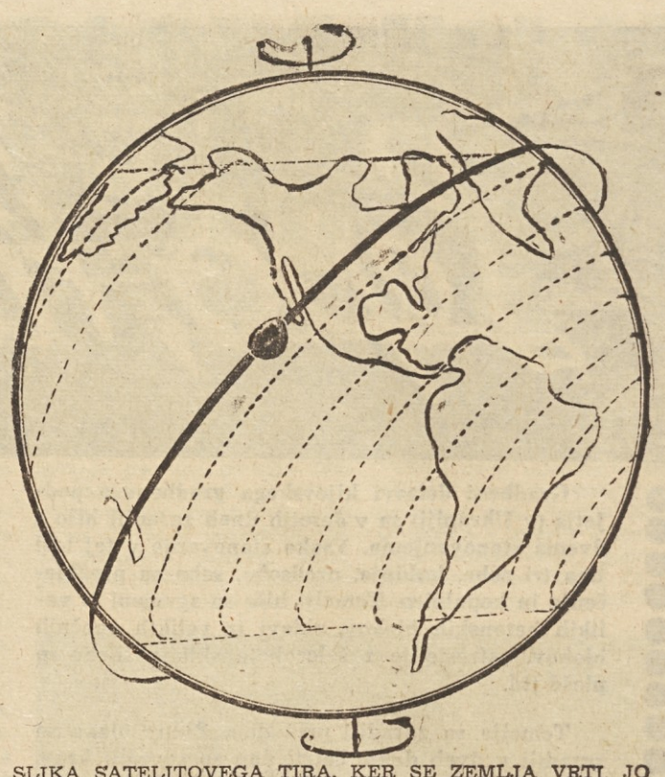

SLIKA SATELITOVEGA TIRA. KER SE ZEMLJA VRTI, JO OBKROŽI SATELIT Z OBHODNO DOBO 1 IN POL URE 16-KRAT DNEVNO. KRAJE, KI JIH PRELETI PRI TEM SATELIT V PRVIH DESETIH URAH, SO OZNAČENI S ČRTKANIMI KRIVULJAMI.

Marija Kohn, kot Roža v Hanžekovićevem filmu »Svojega telesa gospodar«.

Manifestacija kvalitete

V Zagrebu je v času od 2. aprila do 12. junija za podjetje Jadran film ustvaril naš pomembni režiser Fedor Hanžekovič po scenariju književnika Slavka Kolarja svoj tretji film »SVOJEGA TELESA GOSPODAR«. Film je posnel Oktavijan Miletič, glasbo pa je napisal Fran Lhotka. Glavne vloge so zaigrali Julio Perlaki (Ivo), Mladen Šerment (Jakob), Marija Kohn (Roža) in Nela Eržišnik (Bara).

Fedor Hanžekovič se zelo težko odloča za režijo filma. Mislim, da je bistveni pomislek, ki ga odvrača od pogostnejših režij, Hanžekovičeva težnja po dobrem scenariju. V iskanju scenarija je bil doslej obakrat prisiljen poseči po pomembnih literarnih delih, ob katerih sta nastala filma »Bakonja fra Brne« in »Stojan Mutikaša« — deli, ki ju štejemo med najboljše stvaritve jugoslovanskega filma, deli, ki sta hkrati povsem manifestirali izreden filmski dar Fedorja Hanžekoviča. Tudi v svojem tretjem filmu se je odločil za literarno mojstrovino hrvaškega pisatelja Slavka Kolarja, za istoimensko novelo, ki je bila objavljena približno pred 25 leti. Slavko Kolar je pred leti to svojo novelo adaptiral za gledališče, vendar koncept Hanžekovičeve filmske transpozicije ni upoštevat Kolarjevih retuš in izpremmeb v dramatizaciji novele »Svojega telesa gospodar«. Mislim, da je Hanžekovič v tem svojem odnosu do teme in njenega dramatičnega značaja ravnal pravilno, saj nosi novela v sebi bogato dramo iz življenja zagorskega kmeta med obema vojnama.

Film »Svojega telesa gospodar« je izrazita drama malih ljudi, revnih bajtarjev iz zanemarjenega Zagorja. Osebna drama dveh mladih je spletena okoli navidez zelo nepomembnega problema — krave. Ivo Pavunčec se je na paši spustil v ljubimkanje z zapeljivo in mlado vdovo Jago, medtem pa se je edina krava iz Pavunčečevega hleva nažrla detelje in poginila. Edino premoženje bajtarjev Pavučencov je propadlo zaradi bežnega trenutka ukradene ljubezni, ki si jo je bolj kakor vihravi Ivo privoščila z njim neugnana vdova Jaga. Pavunčeci niso mogli ostati brez krave, denarja za njo pa ni bilo pri hiši. Tedaj je Jakob Pavunčec odločil, da mora Ivo hiši preskrbeti kravo in našel tudi pot do nje. Njegov mladostni prijatelj, bogati »Amerikanec« Jure je imel kravo, sen Jakoba Pavunčeca. Kmet Jure pa je imel tudi hromo hčerko Rožo, za katero ni mogel najti ženina. Njej bi bil za doto pripravljen dati svojo lepo kravo. Bolela ga je Rožina nesreča in vse bi storil, dal bi tudi svojo najlepšo kravo, da ji dobi ženina. Tu je poprijel Pavunčec in prisilil svojega sina Iva v poroko s hromo Rožo. Toda na poročni dan se je Ivo, ki je prebijal svoje noči v postelji vdove Jage, zaklel, da se bo sicer poročil, toda »ostal bo svojega telesa gospodar«. Na dom Pavunčečevih je prišla mlada, z njo pa tudi krava, lepa kravica. Mlada dva sta dobila čumnato, ki se je spremenila v prostor osebne drame strahotno ponižane mlade Rože. Četudi je bila hroma, je bila vendarle ženska, ki se je prebujala in želela na vso moč utešiti svoj občutek manjvrednosti v otroku, ki bi ga želela roditi. Toda njen mož Ivo je ostal prisegi zvest. Namesto Rože je ljubil Jago in z njo živel v divjem zakonu. Ko niso uroki in čari uspeli privabiti Iva v njeno posteljo, je Roža spoznala, zakaj je prišla v hišo Pavunčečevih. Ne ona — prišla je krava, ona pa z njo... Obup jo je odgnal nazaj v rodno hišo. Toda tam niso hoteli gledati »sramote«. Morala je k »svojemu možu«, ki ji ni privoščil niti klofute, ki bi jo sprejela kot dokaz, da jo je vendarle opazil ob sebi. Ponižana in do kraja užaljena je bila zaradi nezapisanih, a neizprosno veljavnih zakonov kmečke morale in etikete morala živeti v hiši, kamor so jo poročili z možem, ki je prisegel, da se hrome ženske ne bo dotaknil...

Jugoslovanski film vse do letos ni imel močne drame, ki bi zajemala svojo tematiko iz naše vasi. Nobenega dvoma pa ni, da prav naša vas, življenje kmeta — vseeno v katerem času — hrani za filmskega ustvarjalca izredno bogate materiale. Hanžekoviča je kontakt s to tematiko mikal že v »Stojanu Mutikaši«, čeprav je bil tam samo mimogrede nakazan interes za prepade, ki jih krijejo slamnate strehe kmečkih hiš in bajt. Že ob »Stojanu Mutikaši« pa je bilo jasno, da Hanžekovič ne bo govoril o njih površno, temveč da bo hotel poseči globoko v tragiko usod, ki ostajajo zaradi tradicionalne »kmečke morale« pogosto zakrite človekovemu očesu. In morebiti je morala res biti popreje dramska uprizoritev Kolarjeve novele, da se je Hanžekovič prav ob nje slabostih odločil za filmsko podobo drame, ki jo nosi kot jedro novela sama. Hanžekovič sicer pravi, da je že dolgo mislil na Kolarjevo novelo, a hkrati dodaja, da je bil od vsega začetka prepričan, da mora ostati zvest dramatičnemu elementu in komponenti novele, ne pa poizkusu dramatizacije, da bi ji dali optimistični, celo nekoliko komični navdih. Usode, kakor je Rožina, se navadno ne razpletajo optimistično, temveč bredejo vedno globlje v dejansko tragedijo. Čas med obema vojnama pa v zapuščenem in zaostalem Zagorju niti zmala ni bil naklonjen optimistični rešitvi, temveč je pomagal konflikt, dramo zaostriti.

Tako so izhodiščne točke, iz katerih je Fedor Hanžekovič zasnoval skukaj s scenaristom-pisateljem Kolarjem svoj film »Svojega telesa gospodar« pogojene v času in mentaliteti ambienta, v katerem se odigrava drama filmske zgodbe. In prav v tej jasni orientaciji glede na atmosfero, ambient in psihologijo so obsežne osnove in visokovredne prvine Hanžekovičevega filma, ki se zaradi njih in v enaki meri zaradi realizacije tega jasnega in utemeljenega koncepta dviga med vrhunska dela dosedanje jugoslovanske filmske ustvarjalnosti.

Hanžekovič se v svojem ustvarjalnem delu v polni meri zaveda svoje umetniške odgovornosti. Zaradi svojih nespornih kvalitet umetniškega oblikovanja nam je znova ustvaril delo, ki ne ostane niti v enem prizoru površno in neutemeljeno, temveč trdno postavljeno in psihološko poglobljeno kot verna filmska podoba časa, ljudi in okolja. Z zelo preprostimi sredstvi filmskega jezika, brez nepotrebnih bravur filmske obrti nam je v čistem filmskem jeziku izpovedal dramo, ki ga je vsa prevzela in mu odpira psihološki konflikt in osebno tragedijo, ki je vredna platna. Prav v tem filmsko klenem pripovedovanju in oblikovanju se je posebno s filmom »Svojega telesa gospodar« tudi on — poleg Pogačiča — uvrstil med filmske ustvarjalce evropskega formata in tako menim, da nam prihodnje leto, ko bomo premišljali, kaj bi poslali na velike mednarodne filmske manifestacije, ne bo treba biti v zadregi. Po uveljavitvi Pogačičevih kvalitet v mednarodnem merilu (nagrada v Karlovyh Varyh) je treba brez dvoma dati tudi Hanžekoviču prav zaradi kvalitete, ki jih nosi v sebi njegov film »Svojega telesa gospodar«, vse možnosti mednarodne manifestacije in potrditve rezultatov njegovega filmskega razvoja.

Ena izmed odlik filma »Svojega telesa gospodar« pa sta tudi dve odlični filmski vlogi. Mislim predvsem na Mladena Šermenta, ki je lik Jakoba Pavunčeca izoblikoval izredno plastično in s smislom za tiste drobne finese, ki dajejo filmski vlogi šele pravo vrednost — pa tudi na Marijo Kohn, ki se je kot hroma Roža razodela kot sijajna karakterna filmska igralka, ki je bila postavljena pred morebiti najbolj zahtevno nalogo vseh letošnjih jugoslovanskih filmov. Izoblikovati na zunaj nesimpatično, s telesno okvaro obremenjeno podobo mladega, prebujajočega, po ljubezni hlepečega, a hkrati s kompleksom manjvrednosti obremenjenega in nato do kraja razočaranega in v svoji ženski senzibilnosti kruto ponižanega dekleta — žene, gotovo ni bila lahka naloga. In lik Rože, ki ga je ustvarila Marija Kohn, stoji pred mani prav takšen.

Zaradi vseh teh vrednosti — omejil sem se lahko samo na najpomembnejše — ne morem drugega, kakor skleniti to svoje kratko poročilo o filmu »Svojega telesa gospodar« s priporočilom gledalcu, naj si filma ne pozabi ogledati. Ne samo zaradi tega, ker je to kvaliteten jugoslovanski film, temveč predvsem zaradi tega, ker je film visoko prerasel naše še vedno pogostno filmsko iskanje in izrazil takšne umetniške kvalitete, da vzdrži po mojem občutku vzporedno z vsakim pomembnim delom sodobnega filma v svetu.

VITKO MUSEK

Poučni film

Izdelovanje in uporaba poučno prosvetnega filma se začenja v Jugoslaviji šele po osvoboditvi. Za razliko od ostalih držav, kjer so poučne filme uporabljali že desetletja, je bilo pri nas potrebno šele začeti s proizvodnjo takšnih filmov in navajati širšo publiko in šole na uporabo filmov, ki naj pripomorejo k izboljšanju pouka in širjenju prosvete.

Poučne in prosvetne filme izdeluje pri nas podjetje »Zora-film« v Zagrebu. Skozi 9 let svojega obstoja se je omenjeno podjetje borilo s težko nalogo, katero je še bolj otežkočalo pomanjkanje materialnih sredstev in nerazumevanje posameznikov, da se lahko poučni film uporablja ne samo za potrebe šol, temveč tudi za dviganje kulture in strokovne ravni našega prebivalstva. Poseben problem je bil ta, da ni obstajala nobena ustanova, ki bi se ukvarjala s problematiko poučnega in prosvetnega filma. Vse izkušnje so pridobljene v praktičnem delu, pri proizvodnji in uporabi filmov. Ne raste samo število filmov temveč tudi njihova kakovost. Poučni in prosvetni film se ne uporablja samo v šolah temveč tudi na ljudsko prosvetnem ter na zdravstvenem, gospodarskem in kulturnem polju. Praksa je pokazala, da film lahko mnogo pomaga pri izboljšanju pouka ter pri oblikovanju kulturnega in strokovnega obzorja širokih ljudskih množic. Veliko truda je vloženega pri izdelavi in uporabi 16 mm filmov kakor tudi pri postavljanju 16 mm kino projektorjev.

Za potrebe srednjih šol je »Zora film« izdelalo večje število filmov med katerimi so »Steklo« — poučni film o izdelovanju stekla, prirejen za pouk kemije in tehnologije, »Vesele vaje na orodju« — šolski film o telovadbi, »Življenje v morju« — šolski film, prirejen za pouk prirodopisa, »Beograd« — šolski film, izdelan za potrebe zemljepisa, »Rijeka« — film o naši največji obmorski luki, nato »Šola je bila njihova prva skrb« — prosvetni film iz področja higiene ter zdravstveno prosvetni film »Dva fanta«.

Za potrebe poljedelstva ter za potrebe kmetijskih šol izdeluje podjetje filme na 16 mm traku. Med temi so »Gobar« popularno poučni film iz področja gozdarstva in sadjarstva in »Singamoza«, gospodarsko prosvetni film o bolezni piščancev.

Večina izdelanih filmov je ozvočena in kopirana na 35 in 16 mm filmskem traku.

Milan Ljubič

Vladimir Pogačič režira prizor iz zgodbe Koša v svojem omnibus filmu »V soboto zvečer«. Poleg režiserja Pogačiča (levo) vidimo Radmilo Radosanović in Zorana Stojiljkovića.

NAŠE ŠOLE IN NJIHOVA RAST MORAJO POSTATI

NAS SKRB VSEH

Ne dolgo tega je tovariš Trobiš Štefan, član Republiškega sveta Zveze sindikatov za Slovenijo, govoril na zborovanju učiteljev in profesorjev ljubljanskega okraja o gmotnem položaju v katerem se nahajajo naše šole. To izredno pereče vprašanje, ki ga občutimo starši zaradi izmen v šolah — in marsikje je že ali grozi tretja ali celo četrta izmena — in celotna družba zaradi nezadovoljivih uspehov, je bilo postavljeno z vso širino pa tudi ostrostjo pred javnost. Naj nikogar ne moti, da je bilo to storjeno prav pred volitvijo v občinske ljudske odbore. Nasprotno. To je pravi čas. Kajti kakorkoli, ne more nihče reči, da ni bilo za šolstvo v povojnih letih v okviru možnosti, mnogo storjenega, bi pomenilo vendarle zatiskati si oči pred stvarnostjo, če bi ne hotel videti, da šolstvo še zdaleč ni šlo z razvojem in postaja že občutna zavira za oblikovanje take človeške duhovne in strokovne osebnosti, ki jo zahteva današnji čas.

Prav zaradi aktualnosti tega vprašanja navajamo krajši odlomek iz poročila tovariša Trobiše Štefana, ki nam pojasnjuje v kakšnem položaju so naše šole in nekaj besed, ki jih je povedala tovarišica Vida Tomšičeva na posvetovanju ob priliki Tedna otroka. Misli tovarišice Vide Tomšičeve jasno osvetljujejo to vprašanje in kažejo, kako naj se lotimo njega reševanja.

Tako pravi tovariš Trobiš: »Materialna osnova naših šol je eden izmed temeljnih pogojev za njen uspešni razvoj. Pa si oglejmo nekaj znanih številk o stanju šolskih prostorov v Sloveniji, ki nam bodo to vprašanje vsaj delno osvetlile.

Od 1192 osnovnošolskih poslopij je zidanih le 924 za šolske namene, medtem ko so ostale stavbe zidane za druge namene. Od 201 gimnazijskega poslopja je le 85 zidanih za šolo, ostala pa so bila zidana za druge namene. V tujih poslopjih gostuje 361 osnovnih šol, gimnazij pa 94. Od 960 osnovnošolskih poslopij, za katera so bili zbrani podatki leta 1956, jih ima 193 po eno učilnico, 293 po dve učilnici, 117 po 3 učilnice, 116 po 4 učilnice, 135 po 5 do 8 učilnic, 35 po 9 do 16 učilnic in 11 preko 16 učilnic.

Zanimiva je tudi starost teh poslopij. Do leta 1850 je bilo zgrajenih 81 osnovnošolskih poslopij, od 1850 do 1900 — 341 poslopij, od 1900 do 1918 — 258 poslopij, od 1918 do 1945 — 162 poslopij in od leta 1945 do 1955 — 86 poslopij; za ostale niso znani podatki. Od 105 gimnazijskih poslopij je bilo zgrajenih do leta 1850 — 7, od 1850 do 1900 — 43 poslopij, od 1900 do 1918 — 24, od 1918 do 1945 — 15, od 1945 do 1955 — 13 šolskih poslopij, za ostale prav tako niso znani podatki.

Zasedba teh šolskih poslopij je takale: od 960 osnovnošolskih poslopij so nastanjene v 726 samo matične šole, v 190 sta po 2 šoli, v 37 so po 3 šole, v 7 poslopjih pa je še celo po več šol. Od 105 gimnazijskih poslopij so v 77 samo matične šole, v 22 sta po 2 šoli, v 4 po tri šole, v 2 pa še po več šol.

Od navedenih osnovnošolskih poslopij jih ima le 82 telovadnice, 69 delavnice, 143 kuhinje, 26 obednice in 28 kopalnice s prhami. Od gimnazijskih poslopij jih ima 42 telovadnice, 21 delavnice, 11 obednice in 8 kopalnice s prhami.

Po ugotovljenih podatkih je glede na sedanje stanje šolskih otrok potrebnih v Sloveniji okoli 1700 novih učilnic v 280 večjih ali manjših šolah.

Statistični pregledi kažejo, da so naše šole zelo slabo preskrbljene z učili, saj jih je le 6 odstotkov dobro založenih z učili za biologijo, 2.5 odstotka za botaniko, 3.7 odstotka za fiziko, 2.2 odstotka za kemijo, 6.7 za mineralogijo in 2.1 odstotka za geologijo. Pri tem niti ne mislimo na modernejša učila za ponazoritev pouka, kot so kinoprojektorji, diaprojektorji in drugi učni pripomočki za politehniko itd.«

Že iz teh nekaj podatkov vidimo, da bomo morali krepko prijeti za delo in skrbno gospodariti, da bomo zamujeno nadoknadili.

Na posvetovanju Tedna otroka v Ljubljani je tovarišica Vida Tomšič govorila o občini in družini in med drugim je povedala o tem tole:

»Današnje posvetovanje je postavilo v ospredje dvoje vprašanj, in sicer: šole in stanovanja kot temeljni vprašanji na področju skrbi za otroka in družino. Ta vprašanja je naše posvetovanje postavilo ne samo ostro, temveč tudi široko. Za šolski prostor se moramo začeti boriti ne samo s tem, da se ob sedanjih možnostih pri izrabi stanovanjskega fonda borimo za investicije tudi za izgradnjo šolskih prostorov, ampak da v določeni občini vodimo glede tega tudi določeno politiko. Pogledati moramo, ali nismo morda trošili sredstev za kaj drugega, kar je bilo manj potrebno, za to, da se gradi šola, pa ne. Zato mislim, da moramo vprašanje izgradnje šolskega prostora resnično odločno postaviti, in tako, kot je to bilo rečeno, brez pretiravanja v izvedbi, da gradimo tako, kot ustreza osnovnim zahtevam šolstva, se pravi, da imamo v šoli telovadnico, prostor za šolsko kuhinjo, prostor za delavnice itd. Če bi se glede izgradnje šol in stanovanj tako zgledovali po zahodni Evropi, kakor se zgledujemo glede standarda, bi najbrž imeli pri nas več in bolje opremljenih šol, kot pa jih imamo, zlasti spričo tega, da smo sicer gradili velike in lepe šole in lepa stanovanja, toda zgradili smo jih premalo. Mislim, da je pri fondih, ki jih že imamo za šolo, treba mobilizirati delavske svete kot občane in opraviti naravnost misijonarsko delo. Sedaj, ko bodo tovarne imele več sredstev, ne bo redek primer, ko se bo zopet govorilo, da so si najprej zgradili kegljišče, vile itd., ne pa da bi sredstva dali na razpolago za važnejše stvari. Stopimo pred delavski svet s predlogi, kam naj gre ta denar, saj so člani vsakega kolektiva očetje in matere in pokažimo, da se ta denar lahko uporabi v korist standarda njihovih družin. Prav je, da zaostrimo vprašanje šole ne z zahtevo po povečanih dotacijah od zgoraj, ki jih ne bo, temveč z mobilizacijo ljudi«.

Stirinajstletno dekle nam piše, kaj želi in pričakuje od svojih staršev.

»Kje si bila tako dolgo?« me vedno znova sprašuje mati. Tudi ona je bila mlada in nemara se tudi ni vedno pravočasno vračala iz šole. Seveda, v šolo hodim pet minut, iz šole pa vsaj pol ure. Juha se shladi, krompir je prestan, meso trdo...

Seveda ne hodim več v osnovno šolo, ne morem se zlagati, da nas je tovarišica po šoli za kazen zaprla. Če je zadnjo uro matematika, fizika, no, potem smo končali problem, nalogo. Po telovadbi je treba obuti čevlje, po zgodovini, zemljepisu je profesor zaključil razlago ali izprašal dijaka že po zvonjenju. Izgovori prazni izgovori. Težko je povedati resnico! Ostala sem po šoli da smo se zmenili za pusino zabavo, šla sem s sošolko po mleku, nato mimo pošte domov, čeprav ni to najkrajša pot, spremila sem prijateljico do doma in šem tam sva se zaklepetali, saj si imava povedati toliko lepega.

»Kaj, spet greš v kino?« se začudijo doma. Rada hodim v kino in sicer v boljši obleki, drugače se sploh ne slečem in raje sedim v plašču, ker je nov. Odložim ga šele v temi in ko je konec, ga brž oblečem in jo popiham iz dvorane.

Že dve leti si želim črne čevlje. Dobim jih, ko bom izdelala s prav dobrim uspehom. Nič ne pomaga, če pripovedujem, da imajo skoraj vse sošolke, tudi tiste, ki niso izdelale ob semestru, že črne semiš čevlje. Prav dober uspeh mora biti in pika. V prvem polletju sem imela trojko preveč.

Najbolj me jezi, če moram poslušati pridige v navzočnosti babice, očeta ali celo bratca. Če sva sami z mamo, je bolje. Poslušam jo pazljivo in razumem, da nisem storila prav. Obžalujem prestopek in sklenem, da se bom poboljšala. Hudo mi je, ker bo mama prej umrla, če jo jezim. Pravzaprav se dobro razumeva. Pomeniva se kakor sestri, kakor prijateljici, svetuje mi.

In oče? Spoštujem ga, ker veliko ve, veliko zna. Razlaga mi o atomski bombi, o televiziji, radiu... Zanimivo je vse to in rada ga poslušam. Ne razume pa, da sem drugačna, kot je bil on v mojih letih. Zanimala ga je fotografija, tehnika. Mene zanima film. Le zakaj dela vedno opazke? »Pravljice bereš, pravljice?« Saj so pravljice tudi lepe, tudi v njih se skriva življenjska modrost in resnica. »Spominjaš me na letalo,« mi pravi pri obedu, ko držim roke kot letalska krila, in potem začne: »Kje uspeva tobak?... Glavno mesto Libanona? Kje leže Havajski otoki?« Zmotim se, on se smeje. »Zakaj ne bereš: ‚Življenje in tehnika', ‚Proteusa'?... Beri, izobražuj se, naberi si znanja!«

OB OTVORITVI VISOKE TEHNIČNE ŠOLE V ZAGREBU

KAJ PA PRI NAS?

Koliko delavcev je, ki vse od prvih dni osvoboditve vlagajo v obnovo in graditev naše domovine vse svoje moči, same sebe. Obnavljali so uničeno in poškodovano, gradili, montirali stroje in jih upravljali. Noč in dan so in še razmišljajo o organizaciji proizvodnje, o nje racionalizaciji. Bili so in so odločujoči činitelji v organih delavskega upravljanja. Rasli so s tovarnami in gradbišči, ki so postali njihov pravi dom.

Obnovljene tovarne in velikanski giganti, zgrajeni ob prizadevanju teh ljudi, katerih požrtvovanje ni in ne pozna meja, že dajejo svoje sadove. Novi kadri prihajajo v industrijo, kadri, ki so se v času veličastne graditve šolali. Taka je prav. Toda tudi ti tovariši, ki doslej niso imeli prilike in večkrat časa, bi radi izpopolnili svoje znanje, pridobljene v trdi praksi. Tudi oni bi radi postali tehniki, inženirji. In tem so v Zagrebu odprli visoko Tehnično šolo, kjer bodo v življenju izkušeni delavci dopolnili svoje strokovno znanje in se vračali v proizvodnjo kot tehnični inženirji.

Pobuda, ki jo uresničujejo v Zagrebu, ne bi smela ostati osamljena. Tudi pri nas na Slovenskem in prav tako v drugih republikah jo delavci žele.

OB ŠTIRIDESETLETNICI VELIKEGA OKTOBRA

Na predvečer revolucije

Na oglu Morske in Nevskega prospekta so oddelki vojakov z nasajenimi bile, podili iz njih potnike in jih usmerjali proti Zimskemu dvorcu. Velika množica ljudi se je nabrala in jih opazovala. Nihče ni vedel, ali pripadajo vojaki vladi ali Vojaškemu revolucionarnemu komiteju. Pred Kazansko katedralo se je godilo isto, vozila so usmerjali nazaj proti Nevskemu. Pet ali šest mornarjev s puškami je prišlo mimo; živahno so se smehljali in začeli so razgovor z dvema izmed vojakov. Na trakovih mornarskih čepic je bilo zapisano »Aurora« in »Zarja svobody« — imeni vodilnih boljševiških križark baltiške mornarice. Eden izmed njiju je rekel: »Kronštadt prihaja!«... Bilo je, kakor če bi bil l. 1792 na ulicah Pariza nekdo rekel: »Marseillci prihajajo!« Kajti v Kronštadtu je bilo petindvajset tisoč mornarjev, prepričanih boljševikov, ki se niso bali smrti...

»Raboči i Soldat!« je pravkar izšel; čez celo prvo stran se je bleščal óklic:

Vojaki! Delavci! Državljani!

Sovražniki ljudstva so prešli zadnjo noč k ofenzivi. Kornilovci s štaba skušajo pritegniti iz predmestij junkerje in prostovoljske bataljone. Junkerji iz Oranienbauma in prostovoljci iz Carskega sela niso marali priti. Zoper Petrograjski sovjet snujejo veleizdajalski načrt... Boj protirevolucionarjev je naperjen proti vseruskemu kongresu sovjetov — na predvečer njegove otvoritve, proti ustavodajni skupščini, proti ljudstvu. Petrograjski sovjet čuva revolucijo. Vojaški revolucionarni komite vodi odpor proti zarotniškemu napadu. Vsa posadka in proletariat Petrograda sta pripravljena zadati sovražniku ljudstva uničujoč udarec.

Vojaški revolucionarni komite odreja:

1. Vsi polkovni in divizijski komiteji ter komiteji vojnih ladij naj skupno s sovjetskimi komisarji in vsemi revolucionarnimi organizacijami neprekinjeno zborujejo in naj osredotočijo v svojih rokah vse informacije o načrtih zarotnikov.

2. Niti en vojak ne sme zapustiti divizije brez dovoljenja komiteja.

3. V Smolni je treba takoj poslati po dva delegata od vsake vojaške enote in po pet od vsakega mestnega rajonskega sovjeta.

4. Vsi člani Petrograjskega sovjeta in vsi odposlanci za vseruski kongres naj nemudoma pridejo v Smolni na izredno zasedanje.

Protirevolucija je dvignila svojo zločinsko glavo.

Velika nevarnost ogroža vse pridobitve in nade vojakov in delavcev.

Toda sile revolucije zdaleč prekašajo sile sovražnikov.

Stvar ljudstva je v močnih rokah. Zarotnik bo strt.

Nič oklevanja ali dvomov! Trdnost, stanovitnost, disciplina, odločnost!

Naj živi revolucija!

Vojaški revolucionarni komite.«

Petrograjski sovjet je brez prestanka zasedal v Smolnem, v središču viharja. Odposlanci so, premagani od spanca, padali po tleh in zopet vstajali, da so se udeleževali debate. Trocki, Kamenev, Volodarski so govorili po šest, osem, dvanajst ur na dan...

Prišel sem v sobo štev. 18 v prvem nadstropju, kjer so boljševiški delegati imeli sejo; hripav glas je stalno grmel — govornik je bil skrit za množico: »Sporazumarji pravijo, da smo osamljeni. Ne brigajte se zanje! Ko se bo začelo, bodo morali iti z nami ali pa bodo izgubili svoje pristaše...«

Tedaj je vzel v roko list papirja. »Že gredo z nami! Ravnokar je prišlo sporočilo menjševikov in eserjev! Pravijo, da sicer obsojajo naše akcije, toda če nas bo vlada napadla, ne bodo nasprotovali stvari proletariata!« Navdušeno vzklikanje...

Proti štirim zjutraj sem srečal Zorina v zunanji dvorani; preko ramen mu je visela puška.

»Na pohodu smo!« je rekel mirno, a z zadoščenjem. »Prijeli smo pomočnika ministra za pravosodje in ministra za verstvo. Sedaj sta spodaj v kleti. En polk je na pohodu, da zavzame telefonsko centralo, drugi telegrafsko agencijo, tretij Državno banko. Rdeča garda je zunaj...«

Na stopnicah Smolnega smo v mrzli temi prvič videli Rdečo gardo — neurejeno množico fantov v delavskih oblekah in z bajoneti na puškah, ki so se med sabo nervozno razgovarjali.

Od daleč preko tihih streh na zahodu je odjeknilo pokanje pušk; junkerji so poskušali odpreti mostove čez Nevo, da bi prehiteli tovarniške delavce in vojake iz viborške četrti, preden bi se ti združili s sovjetskimi silami v središču mesta; a kronštadtski mornarji so jih znova zapirali...

Za nami pa je veliki Smolni, ves razsvetljen, šumel kakor velikanski panj...

OKNO V SVET

Blišč in beda na kongresu v Milanu

V Milanu se je v ponedeljek končal XI. kongres italijanske socialnodemokratske stranke. Pet dni so delegati, izvoljeni na pokrajinskih kongresih socialnodemokratskih federacij, razpravljali, se kregali, zmerjali drug drugega in tudi trezno presojali razmere v Italiji; pet dni so socialnodemokratski voditelji preizkušali svoje govorniške, spletkarske in mešetarske sposobnosti. In ko so se razšli, je ostalo vse po starem. Saragat bo še naprej oblačil in vedril nad stranko, socialistična združitev pa je odložena za nedoločen čas. In vendar je bil kongres tudi koristen: članom italijanske socialne demokracije je danes bolj kot prej jasno, kaj hočejo njihovi voditelji, kdo izmed njih je napredoval in kdo zaostal.

Italijanska socialnodemokratska stranka je proizvod hladne vojne in krize, ki se je kmalu po zadnji vojni začela v Socialistični stranki Italije. Nastala je pred desetimi leti, v obdobju zaostrevanja blokovskih nasprotij, kot izraz opozicije proti sodelovanju socialistov s komunisti in njihovi povezanosti z Moskvo. Vanjo so se vključile reformistične struje italijanskega socialističnega gibanja, ki združujejo večinoma izobražence in srednje sloje. Socialnodemokratski poslanci so v parlamentu zavzeli mesta med socialisti in demokristjani.

Italijanska socialna demokracija si je zadala dva glavna cilja: 1. Preprečiti naslonitev demokrščanske stranke na desnico (na monarhiste in fašiste). Ta cilj so skušali doseči s sodelovanjem v demokrščanski vladi, se pravi s sodelovanjem v koaliciji centra, v kateri so bili razen demokristjanov in socialnih demokratov tudi liberalci in republikanci. 2. Razbiti pakt o sodelovanju komunistov in socialistov, ločiti socialiste od komunistov in jih pridobiti za svoje reformistične poglede v notranji politiki in atlantske težnje v zunanji politiki.

Socialnodemokratska stranka je ena najmanjših italijanskih strank. V parlamentu, ki so ga izvolili 7. julija 1953, so sedeži razdeljeni takole (od leve proti desni): komunisti 143, socialisti 75, socialni demokrati 19, republikanci 5, liberalci 14, demokristjani 262, monarhisti 40, neofašisti 29. Če se nekoliko poglobimo v te podatke, lahko kmalu ugotovimo, da demokristjani ne morejo vladati brez sodelovanja ali podpore drugih strank. To dejstvo so izkoristili socialni demokrati, liberalci in republikanci. Tako je nastala štiristrankarska vladna koalicija, v kateri so socialni demokrati igrali dokaj pomembno vlogo, saj so imeli razen podpredsedniškega stolčka, na katerem je sedel njihov vodja Saragat, tudi nekaj ministrskih položajev.

Sodelovanje z demokristjani, ki je bilo povezano z nenehnim popuščanjem konservativni večini v demokrščanskem vodstvu, je precej kompromitiralo socialnodemokratsko politiko in povzročilo negodovanje v vrstah socialne demokracije. Vladna koalicija se je vrtela v začaranem krogu kompromisov in brezplodnih prepirov; nagibala se je vedno bolj na desno, onemogočala je vsako pomembno reformo in zato tudi razpadla. Medtem so se blokovska nasprotja nekoliko ublažila, v Sovjetski zvezi je prišlo do nadvse pomembnih sprememb, svetovna javnost se je pričela zavedati, kako nevarna je hladna vojna. Vse to je vplivalo tudi na italijansko politično življenje. Socialistične sile so se znašle pred alternativo: dovoliti demokristjanom, da še nadalje preprečujejo vsako napredno reformo in otežkočajo mednarodno pomirjevanje, ali združiti svoje vrste in zagotoviti takšno vladno politiko, ki bi ustrezala težnjam delovnih ljudi.

Socialnodemokratska stranka Italije ni enotna. V njej deluje več struj in med njimi so precejšnje razlike, v mnogih primerih celo tako velike kot med strankami. Najpomembnejše so štiri: na desnici je »Socialistična demokracija«, ki jo vodi Simonini, v centru je Saragatova struja »Socialistična zvestoba«, proti levici je »Socialistična avtonomija«, ki jo vodi Matteotti, na skrajni levici pa je skupina »Socialistična enotnost« pod vodstvom Zagarija.

Za kongres, ki se je preteklo sredo začel v Milanu, je vsaka struja pripravila svoje poročilo. Že pred kongresom je bilo iz pisanja italijanskega tiska razvidno, da so stališča obeh levih struj skoraj istovetna, prav tako kot stališča centra in desnice. Bilo je jasno, da se je stranka razcepila v levo in desno frakcijo, ki ju razdvajajo različni pogledi na glavna vprašanja italijanske socialne demokracije: 1. sodelovanje v vladi, 2 združitev socialističnih sil. Desnica je odklonila združitev s socialistično stranko, dokler ne bodo socialisti popolnoma obrnili hrbta komunistom, začeli uveljavljati protikomunistično politiko in prevzeli reformistično taktiko; zavzela se je za sodelovanje z demokristjani in za obnovitev koalicije centra. Levica pa ni postavila socialistom kapitulantskih pogojev; sodila je, da se morajo socialistične sile združiti in omogočiti sestavo levo usmerjene vlade.

Pred kongresom je direkcija stranke objavila naslednje podatke o izidih volitev na pokrajinskih kongresih: Saragat 50%, obe levi struji 35%, desnica 8%. Ostale glasove so dobile manjše skupine. Voditelji levice pa so trdili, da ti podatki niso točni. Objavili so svoje podatke: Saragat 43%, obe levi struji 45%, desnica 5%.

Kongres se je odvijal v vzdušju ostrih napadov in protinapadov, nekajkrat pa je prišlo tudi do obračunavanja s pestmi. Že prvi dan kongresa sta se obe frakciji pošteno sprli. Voditelj levice Faravelli je ostro grajal Saragata: »Vaš reformizem ni socialističen, ampak protisocialističen. Stranka se je odrekla razrednemu boju in se spremenila v pomožno stranko demokristjanov, še več, odobravali smo fašistične zakone in dovolili, da gre vpliv cerkve nad državo daleč čez tisto, kar dopušča celo Mussolinijev konkordat.« V imenu Saragatovcev pa je govoril Tanassi, ki je odbil napade levice, usul ogenj in žveplo na komuniste in levičarje ter dejal: »Mi smo pripravljeni izvajati v bodoči združeni stranki takšno politiko do demokristjanov, kot jo želijo socialisti, toda oni morajo v zameno izvajati takšno politiko do komunistov, kot jo zahtevamo mi.« Matteotti, voditelj struje »Socialistična avtonomija«, je skušal nekoliko pomiriti duhove, kajti vse je že kazalo, da se bo stranka razcepila. Zavzel se je za enotnost socialne demokracije in za združitev s socialisti. Nujnost združitve je dokazal takole: »Deset milijonov delavcev in kmetov čaka, da jih izvlečemo iz dosedanje sterilnosti. Če nam to ne bo uspelo, bomo doživeli razkroj italijanskega delavskega razreda.« Saragat pa je govoril šele zadnji dan kongresa. Do tedaj se sploh ni pokazal v kongresni dvorani. Svojo hotelsko sobo je spremenil v glavni štab svojih pristašev in tam je spletkaril in mešetaril in zbiral glasove. Na kongresu pa ni povedal ničesar novega. Celo do pomirljivega Matteottija ni pokazal niti najmanjšega obzira. Socialistom je postavil ultimat: če boste postali protikomunisti in podprli atlantsko politiko, bomo sodelovali z vami. V nasprotnem primeru bomo sodelovali z demokristjani.

Pri volitvah v Centralni komite je Saragat dobil 48.29% glasov, Matteotti 22.45%, desnica 8.17%, levica 21.09%. Zmagal je torej Saragat. Levica pa ga je obtožila, da je njegova zmaga posledica pritiska strankinega aparata in volilnih poneverb.

Kongres je pokazal, da se je Saragatova večina spet pomaknila na desno; ne morda zato, ker je postala bolj desničarska, kot je bila, ampak zato, ker so pozicije, ki jih je doslej branila, v sedanjih okoliščinah mnogo bolj desničarske, kot so bile pred leti. Vendar je kongres ostro začrtal ločnico — ne samo taktično, marveč tudi vsebinsko — med levico in desnico ter dokazal, da osnovno članstvo italijanske socialne demokracije vendarle napreduje v skladu z razvojem doma in v svetu.

Zborovanje stavkajočih delavcev v Saint Nazaireju (Francija). Stavko so napovedali v znak protesta proti zvišanju cen in vojni v Alžiru.

MOZAIK

Sveti proizvajalcev na Madžarskem

Na izrednem zasedanju predsedstva madžarskih sindikatov so sprejeli predlog o organizaciji svetov proizvajalcev. Ti sveti bi zamenjali delavske svete, ki so doslej obstojali le formalno in ki so, kot je pred dnevi dejal predsednik madžarske vlade Kadar, bili neaktivni ali pa so razpadli. Podrobnosti o dejavnosti svetov proizvajalcev še niso znane. V V Budimpešti poudarjajo, da bodo omogočili širše sodelovanje delavcev v upravljanju gospodarstva. Svete proizvajalcev bodo ustanovili v industrijskih podjetjih, rudnikih in na državnih kmetijskih posestvih. Imeli bodo nadzorno in posvetovalno pravico, v določenih primerih pa tudi pravico odločanja.

Predsednik AFL-CIO Meany je »slab sindikalni voditelj«

Predsednik ameriškega sindikata pristaniških delavcev Harry Bridges je pred nedavnim izjavil, da je predsednik združene ameriške sindikalne centrale AFL-CIO George Meany, ki je znan po svojem sovraštvu do komunizma in socializma, »zelo slab sindikalni voditelj«. Dejal je, da Meany rad govori o demokraciji, vendar v sindikatih ne spoštujejo demokracije. Meany ne verjame, da obstojajo nasprotja med delavskimi in kapitalističnimi interesi, zanika razredna nasprotja. Bridges je povedal, kako se je Meany na neki konferenci industrialcev hvalil, da nikoli ni stavkal ali vodil stavkujočih. »Kako more biti takšen človek dober delavski voditelj, zlasti še predsednik organizacije, ki ima 15 milijonov članov?« je Bridges javno vprašal ameriške delavce.

Demonstracije v Londonu proti nuklearnemu orožju

V Maroku je odklenkalo francoskim bogatašem

Maroška vlada pripravlja zakon o omejitvi zemljiške lastnine maroških fevdalcev in francoskih veleposestnikov. Kakih 6000 Francozov si je namreč prilastilo v Maroku (od leta 1912 do leta 1955) nad milijon hektarov zemlje — od 7,200.000 hektarov vse obdelovalne zemlje v tej deželi. Nekateri francoski veleposestniki imajo do 300.000 hektarov zemlje. Odvzeto zemljo nameravajo razdeliti revnim kmetom.

Maroška vlada bo v kratkem uvedla tudi kontrolo nad francoskimi kapitalističnimi družbami, ki poslujejo v Maroku.

Sindikat graja Eisenhowerja

Ameriški sindikat kemičnih in atomskih delavcev, ki je včlanjen v AFL-CIO, je zahteval, naj vlada razveljavi protidelavski Taft-Hartleyev zakon. Sindikat je grajal predsednika Eisenhowerja, češ da je pozabil na svoje predvolilne obljube. Sindikat kemičnih in atomskih delavcev ima 210.000 članov.

Dan Združenih narodov

Dne 24. oktobra leta 1945 so predstavniki 51 držav podpisali v San Franciscu Ustanovno listino Združenih narodov. V spomin na ta dogodek so narodi vsega sveta proglasili 24. oktober za Dan Združenih narodov.

Dvanajst let ni dolga doba, vendar je Organizacija Združenih narodov opravila v tem kratkem času izredno pomembno delo, ki ne koristi samo nam, ampak tudi bodočim pokolenjem.

Bilo je mnogo težav in še danes so. Bila je hladna vojna in bili so bloki in posledic takšne politike je še danes obilo. Vendar se na mednarodnem nebu jasni. Temu so obilo prispevali Združeni narodi.

Človeštvo stoji na pragu nove dobe, v kateri veliki in razviti ne bodo gospodovali malim in nerazvitim, v kateri bodo vsi narodi svobodni in neodvisni. Ta doba prihaja, pa če je komu prav ali ne.

Slika egiptovskega predsednika Naserja na ulici Damaska, glavnega mesta Sirije. Predsednik Naser je v očeh sirskega ljudstva eden njegovih najiskrenejših prijateljev, zlasti v teh dneh, ko imperialisti s takšno silo pritiskajo na Sirijo, da bi uničili njeno neodvisnost in si jo podredili.

DEMONSTRACIJE IN STAVKE V FRANCIJI

Delavci zahtevajo mir v Alžiru

PRETEKLI ČETRTEK SO BILE PO VSEJ FRANCIJI MNOŽIČNE DELAVSKE DEMONSTRACIJE, S KATERIMI SE JE ZAČELA VELIKA KAMPANJA FRANCOSKIH KOMUNISTOV ZA PRENEHANJE VOJNE V ALŽIRU.

Francosko ministrstvo za zunanje zadeve je sicer prepovedalo vsa javna zborovanja in demonstracije proti vojni v Alžiru, vendar je 17. oktobra nad 5 milijonov francoskih delavcev s kratkimi stavkami in demonstracijami zahtevalo spremembo politike do Alžira, prenehanje vojne in sklenitev miru v tej severnoafriški deželi, v kateri se Francija že tri leta brezuspešno upira narodnoosvobodilnemu gibanju. Francija ima danes v Alžiru 700.000 vojakov, alžirska vojna pa stane francosko državno blagajno 2 milijardi frankov dnevno.

Demostracije in stavke so bile v vseh delavskih četrtih in industrijskih središčih Francije. Organizirali sta jih Generalna konfederacija dela (največja sindikalna organizacija v Franciji) in Komunistična partija. V nekaterih mestih in industrijskih središčih je prišlo tudi do spopadov med policijo in demonstranti. Ranjenih je bilo nekaj delavcev in policajev. Ranjen je bil tudi komunistični poslanec Manceau. Kakih 30 delavcev je bilo aretiranih, od teh 20 v Parizu in 10 v Nantesu.

Glasilo Komunistične partije Francije »Humanité« je tik pred kampanjo za prenehanje vojne v Alžiru pisalo, da so se »tej veliki politični akciji za spremembo francoske politike v Alžiru pridružili tudi mnogi socialisti in radikali,« voditelji lokalnih organizacij teh strank po vsej deželi. V petek, 18. oktobra pa je »Humanité« objavil poziv Centralnega komiteja KP Francije, ki pravi, da so »v četrtek milijonske množice delavcev in domoljubov manifestirale za mir v Alžiru in proti nadaljevanju vojne.« Centralni komite KP Francije poziva voditelje vseh republikanskih strank — socialistične, radikalne in demokratsko-socialne unije odpora — k »enotnosti vseh levičarskih sil, da bi onemogočili desničarsko reakcionarno vlado Antonia Pinaya«.

Medtem pa je Pinay že vrnil predsedniku republike mandat za sestavo nove vlade. Vrnil ga je tudi že Schuman, voditelj klerikalcev. Predsednik republike Coty spet išče politika, ki bi imel toliko korajže, da bi se spoprijel z vladno krizo in jo rešil. V Alžiru pa se vojna nadaljuje.

Nemški proletariat je ogorčen

ŽE PRED PARLAMENTARNIMI VOLITVAMI V ZAHODNI NEMČIJI SO NEMŠKI SINDIKATI OPOZARJALI JAVNOST, VLADO IN KANCLERJA ADENAUERJA, DA DELAVCI NE BODO PRISTALI NA NIKAKRŠNO ZVIŠANJE CEN OSNOVNIH ŽIVLJENJSKIH PREDMETOV.

Te dni govore v Zah. Nemčiji, da bodo v kratkem zvišali železniške in potniške tarife, povišali stanarine in podražili druge življenjsko pomembne proizvode, kot so plin, električna energija itd. Delavci so ogorčeni in resno zaskrbljeni.

V takšnem položaju je razumljiva težnja sindikatov, da bi vskladili mezde z dvigom cen. Sindikati so vnovič opozorili Adenauerja, da bo podražitev premoga vplivala na zvišanje cen drugih življenjskih predmetov in povzročila resno škodo kupni moči delovnih ljudi. Vodstvo sindikatov je predlagalo Adenauerju, naj bi se v kratkem sestali in proučili vse probleme, ki so nastali zaradi podražitve.

Sindikalno vodstvo je te svoje zahteve zapisalo le v pismu, ki ga je poslalo Adenauerju, ni pa organiziralo nikakršne akcije delavcev za uresničenje teh zahtev. Nekateri strokovni sindikati pa so mnogo bolj odločni. Sindikat rudarjev na primer trdi, da je podražitev premoga popolnoma neopravičena in zanika govorice, da bi bile njegove mezdne zahteve vzrok te podražitve. Rudarji zahtevajo, naj jim delodajalci takoj zvišajo mezde, vlada pa naj onemogoči podražitev ostalih življenjskih predmetov.

Vse kaže, da bo v kratkem prišlo v Zah. Nemčiji do resnih nasprotij med delavci in delodajalci, med sindikati in vlado. Lahko pričakujemo, da bodo ta nasprotja spremljale tudi stavkovne akcije.

Mesto je rdeče

2 V spomin na Oktobrsko revolucijo in na tiste jeseniške ljudi, ki so se je udeležili. Po pripovedovanju Franceta Mežka, napisal Miha Klinar

Da! Volodja je bil pravi človek. Odkril je Martinu mnogo več, kar so mu mogli nekoč jeseniški socialisti. Več kakor Gabrijel in Weiss! Zato mu je bilo hudo, ko je Volodja moral iz Kazana. Policija mu je bila na sledi. Pusti so bili potem večeri. Puščobe so ga rešili šele novi dogodki. Skupaj z drugimi ujetniki — banatskimi Srbi, Hrvati in Slovenci — so ga poklicali na Komando mes. Hoteli so jih poslati kot jugoslovanske dobrovoljce v Odeso. Siti vojne so se uprli tej zahtevi in poslali so jih v sibirsko mesto Alatin, kjer so jih zaposlili na žagah. Potem se je zgodilo tisto. Zaprli so jih in ko so jih izpustili, so jih razgnali na vse strani. On, Martin, je ostal tu. Že nekaj mesecev gradi barake v alatinski kasarni. Zdaj sedi v pisarni poročnika Ivana Ivanoviča Kuzmina, ki mu je s svojim vprašanjem prebudil domotožje.

— Lep, lep kraj! — je Martin odgovarjal na poročnikovo vprašanje.

Nato pa je pomislil, da pravzaprav ni tako lep, kakor ga v tem hipu vidi. Včasih je preklinjal ozko in od dima sivo dolino med hribi, ki se je zdela tako odvratna, da tej še sonce ni maralo, saj se je mudilo nad jeseniško dolino mnogo manj časa kakor nad drugimi kraji. Sedaj pa se mu je dolina zdela lepa, barvalo jo je hrepenenje. Hrepenenje po Zaliki, po prijateljih, po bratih (kdo ve, če so še živi?) in po očetu, ki ga je morala vojna še bolj stisniti, kakor ga je bilo stisnilo garanje in trpljenje v fabriki... Da, samo hrepenenje, samo to hrepenenje mu je dolino slikalo lepo, drugače pa je bila tesna, grda in celo odvratna, da bi jo človek najraje za vselej zapustil. Zato je rekel:

— Lep kraj! Vsaj zame. Rojen sem tu. In ljudje, ki jih imam rad. Vam bi se morda ne zdel lep. Zamislite si nekaj sto metrov globoko, ozko in vlažno korito, napolnjeno z dimom in zadušljivim prahom. Toda živeti moramo tam. Zaradi tovarne. Železo nam daje kruh...

— Ti si vendar mizar, — ga je začudeno prekinil poročnik. Zbal se je, da ujetnik ni mizar, da se je tega posla kakor mnogi oprijel v ujetništvu, poprijel zato, da so ga zaposlili zunaj, kjer je bilo ujetniško življenje lažje, in ne v taborišču, kjer so ujetniki stradali in umirali od mraza in lakote. Zato ga je mračno pogledal, kajti poročnik je za svojo nenavadno prijaznostjo skrival druge namene.

— Torej nisi mizar? — je mračno vprašal in igrani prijazni nasmeh je splahnel z njegovega obraza.

— Seveda sem mizar, — je trdil ujetnik — ni mogel razumeti poročnik.

— Kako to? Saj vendar delaš v železarni,

— Da, v železarni. V moderni mizarni, kjer izdelujejo modele za livarno...

Poročnik je bil razočaran. Mislil je, da ima pred seboj pohištvenega mizarja. Ta mu ne bo znal napraviti pohištva, kakršnega bi rad starostina hčerka Marja Antonovna, ki mu je zadnje čase naklonila svojo ljubezen. Ljubko bitje! In njen oče je sedaj, odkar se je februarja v Rusiji spremenil režim, glava alatinskega mesta. Kadet, menjševik ali eser? Bog razumi te stranke? Poročnik jih ne razume. In vendar mora postati starostin najbližji sorodnik. Starosta ima vplivne zveze. Celo tam daleč v Peterburgu! Zato poročnik potrebuje starostino sorodstvo. Le tako bo napredoval, kakor je že zdavnaj zaslužil, a prej kot sin lesnega trgovca ni mogel, kajti prednost so imeli plemiški sinovi. Tudi zdaj brez zvez ne bo šlo in prav zaradi tega je vzljubil Marjo Antonovo, ki je imela toliko želja. Med temi tudi željo po pohištvu, kakršnega je videla v plemiških hišah. Obljubil ga ji je in svojo obljubo gradil na tegale ujetnika, za katerega je mislil, da je pravi mizar, a se je izkazalo, da je v civilu delal vse prej kakor pohištvo.

— Modelni mizar si? Potem bi mi ne znal izdelati pohištva? — je vprašal.

Zdaj je ujetnik vedel, kam pes taco moli.

— Znal. Seveda bi znal, — je rekel.

— Skrpucati. Kajne, skrpucati! — mu ni verjel poročnik.

— O ne! je dejal ujetnik užaljeno. Ponos do znanja se je prebudil v njem in je rekel: — Preden sem šel v tovarno, sem bil pohištveni mizar. Poklica sem se izučil pri najboljšem mizarskem mojstru v našem kraju.

— Ne lažeš? — mu poročnik še ni verjel.

— Ne! Znam vam izdelati vsako pohištvo, le da bi imel potrebno orodje in delavnico...

— Tudi tako? — ga je prekinil poročnik in potegnil iz miznice sliko biedermayerske spalnice, kakršne si je želela njegova kadetska, menjševiška ali eserska nevesta. Bog razumi te stranke, je zamrmral zase. On jih ne. Toda oblast imajo.

— Seveda bi znal! — je prepričljivo odgovoril ujetnik, ko si je ogledal sliko. Bilo mu je vseeno, ali gradi barake ali izdeluje poročniku spalnico. Samo da mine čas, ta prekleti, ubijajoči čas.

— Zares bi znal? — je vzkliknil poročnik in mu vnovič natočil žganja.

— Še mnogo lepšo in udobnejšo! — je zatrjeval ujetnik.

— Bravo! Ti si mi pravi brat! Vidi se, da si Slovan! In mi Rusi smo glava slovanstva! — je poročnik vzklikal neumnosti. Morda bi ujetnika celo objel in ga po lepi ruski navadi začel poljubljati, da se niso odprla vrata in je v sobo planil Anton Vasiljevič Antonov, starosta alatinskega mesta.

— Ali ste slišali, Ivan Ivanovič? Nezaslišano! V Petrogradu je nekaj počilo. Boljševiki so se uprli in vrgli vlado. Žalostna nam Rusija! Ti vragi hočejo nehati z vojno!

Poročnik Ivan Ivanovič staroste ni razumel. Buljil je vanj in obraz se mu je popolnoma poneumil.

— In? — je vprašal, kar je glavo alatinskega mesta očitno še bolj razburilo.

— Kaže, da vas novica ni prizadela! — je kriknil Anton Vasiljevič in se razburil: — Pa menda niste tudi vi boljševik in izdajalec svete Rusije...

— Ne razumem vas, Anton Vasiljevič! Jaz sem samo vojak in poročnik. Služim vladi

— Torej boljševikom?

— Vladi, ki vodi Rusijo? — je odgovoril Ivan Ivanovič.

— Torej boljševikom? — je z grozo v očeh ponovil starosta.

— Če oni zapovedujejo, da! — je rekel poročnik, ki strankarstva ni razumel.

— Nehajte, norec! Oni zapovedujejo samo v Peterburgu. Rusija pa ni samo Peterburg! Že v Moskvi so naleteli na hud odpor. V vsej veliki Rusiji je naša vlada, naša zakonita vlada, začela boj proti tem razbojnikom. V nekaj dneh ali tednih jih bo odpihnil veter. Vsa naša gubernija je za vlado Kerenskega in boljševiških nemirov pri nas še ni in jih tudi ne bo, če bo vojska sodelovala z nami...

— Vojska bo sodelovala z vlado, ki zapoveduje iz Peterburga! — je pribil poročnik. Videl je, kako starosta trepeta, kar je imel za znak, da nova vlada, ki bo starosto prej ko ne odpihnila, obvlada mnogo več kakor samo Peterburg in da bo skoro obvladala tudi njihovo gubernijo. On je vojak in ga politika ne sme brigati. Služil bo novi vladi, kakor je služil carski in do tega trenutka Začasni. Popolnoma je pozabil, da stoji pred njim oče njegove ljubice Marje Antonovne. V tem trenutku, ko je zvedel, da se je v Peterburgu menjala oblast in bo zaradi tega starosta kmalu letel, je iz poročnikovega srca splahnela tudi ljubezen do starostine hčerke. Da bi bila v mestu vsaj hči kakega vplivnega boljševika! Takoj bi ji poklonil srce. Take pa ni bilo, saj še nikoli ni slišal, da bi bil v njihovem mestu kdo boljševik.

— Vi ste norec in izdajalec, Ivan Ivanovič! — je obupano kričal Anton Vasiljevič nad poročnikom.

Glasilo sindikatov Slovenije izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. — Odgovorni urednik France Boštjančič. — Tisk Časopisno-založniškega podjetja »Slovenski poročevalec« v Ljubljani. — Naslov uredništva in uprave Ljubljana, Čufarjeva ulica 3. — Dom sindikatov. — Telefon uredništva in uprave 32-031, uredništvo 32-538, uprava 30-046. — Poštni predal 284. — Račun pri Mestni hranilnici v Ljubljani 601-606-1-221. — List izhaja vsak petek. — Rokopisov ne vračamo. — Mesečna naročnina 40 din, četrtletna 120 din, polletna 240 din, celoletna 480 din; posamezna številka 10 din